

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**FENOMÉN OBČANSKÉHO SOUŽITÍ OPTIKOU
SPRÁVNÍHO (PŘESTUPKOVÉHO) PRÁVA**

Autor práce: Pavlína Prokešová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Pavína Prokešová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Josefu Křihovi za cenné rady, připomínky, trpělivost a čas, který mi věnoval při metodickém vedení bakalářské práce.

ABSTRAKT

PROKEŠOVÁ, P. *Fenomén občanského soužití optikou správního (přestupkového) práva* : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2017. 60 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. et Bc. Josef Kříha

Klíčová slova: občanské soužití, přestupek, správní orgán, řízení o přestupku, správní trest

Věcná část bakalářské práce (dále jen „práce“) má ambici formou širšího teoreticko-praxeologického vhledu objasnit základní východiska, pojmosloví zkoumané oblasti, včetně zájmové reflexe vybraných hmotněprávních a procesněprávních problémových aspektů správního (přestupkového) práva. V užším vymezení se dílem zaměřuje na problémové aspekty projednávání přestupků proti občanskému soužití, a to ublížení na cti, ublížení na zdraví, úmyslné narušení občanského soužití a jednání vůči příslušníku národnostní menšiny a dalším osobám, projednávaných místně a věcně příslušnými správními orgány. Práce analyzuje formálně – materiální vymezení jednotlivých skutkových podstat. Je orientována teoreticky s využitím monografické metody zkoumání fenoménu občanského soužití. Teoretická část práce je formou užití kazuistiky obohacena o užitý praxeologický vhled zdůrazňující aplikační zvláštnosti meritorního rozhodování podle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v rámci projednávání jednotlivých protiprávních jednání, naplňujících znaky skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití dle ustanovení § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Závěrečná část práce formou dílčích závěrů demonstuje „*de lege lata*“ stav účinné právní úpravy zkoumané oblasti, včetně „*de lege ferenda*“ návrhů možných legislativních opatření.

ABSTRACT

PROKEŠOVÁ, P. *The Phenomenon of Civil Coexistence Views in Administration Law (Offences) : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2017. 60 p. Supervisor : Mgr. et Bc. Josef Kříha

Key words: civil coexistence, offence, administrative authority, administration law, sentence

The substantive part of the bachelor's thesis (hereinafter referred to as "the thesis") has the ambition in the form of a broader theoretical and praxeological insight to clarify the basic points of departure, the terminology of the studied area, including the interest reflection of selected substantive and procedural legal aspects of administrative offense. In the narrower definition, the thesis focuses on the problematic aspects of dealing with offenses against civic cohabitation, namely, harm to honor, harm to health, deliberate disruption of civic cohabitation, and behavior towards a member of the national minority and other persons dealt with locally and materially competent administrative authorities. The thesis analyzes the formal - material definition of individual facts. It is oriented theoretically using the monographic method of exploring the phenomenon of civic coexistence. The theoretical part of the thesis is enriched in the form of applied case history by a praxeological insight which emphasizes the application specificities of meritorial decision pursuant to Act No. 250/2016 Coll., on Liability for and Infringement of Offenses, making in dealing with individual unlawful acts fulfilling the features of the facts of offenses against civil coexistence according to the provisions of Section 7 of Act No. 251/2016 Coll. The final part of the work in the form of partial conclusions demonstrates the "*de lege lata*" state of the effective legal regulation of the area under investigation, including the "*de lege ferenda*" proposals for possible legislative measures.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Přestupky	10
2.1 Pojem přestupku	11
2.2 Formální obecné znaky přestupku.....	12
2.3 Formální typové znaky přestupku	12
2.4 Materiální znak přestupku	14
2.5 Skutková podstata přestupku	15
2.6 Pachatel přestupku.....	15
2.6.1 Fyzická osoba jako pachatel.....	16
2.6.2 Právní osoba jako pachatel	17
2.7 Okolnosti vylučující protiprávnost.....	18
2.7.1 Krajní nouze	19
2.7.2 Nutná obrana	20
2.7.3 Svolení poškozeného.....	21
2.7.4 Přípustné riziko	21
2.7.5 Oprávněné použití zbraně	22
2.8 Správní tresty.....	23
2.8.1 Napomenutí.....	25
2.8.2 Pokuta.....	25
2.8.3 Zákaz činnosti	26
2.8.4 Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty.....	26
2.8.5 Zveřejnění rozhodnutí o přestupku	27
2.8.6 Ochranná opatření	27
2.9 Evidence přestupků	30
3 Řízení o přestupku	31
3.1 Účastníci řízení.....	33

3.2	Postup před zahájením řízení	34
3.3	Zahájení řízení	35
3.4	Ústní jednání.....	37
3.5	Dokazování.....	38
3.6	Řízení o náhradě škody a o vydání bezdůvodného obohacení	39
3.7	Příkaz.....	40
3.8	Příkaz na místě a příkazový blok	40
3.9	Rozhodnutí o přestupku.....	41
3.10	Odvolání.....	43
4	Přestupky proti občanskému soužití	45
4.1	Ublížení na cti	45
4.2	Ublížení na zdraví	47
4.3	Úmyslné narušení občanského soužití	48
4.4	Jednání vůči příslušníku národnostní menšiny a dalším osobám.....	50
5	Situační příklady postupů správního orgánu	52
5.1	Situační příklad č. 1 - „ublížení na cti“	52
5.2	Situační příklad č. 2 - „ublížení na zdraví“	53
5.3	Situační příklad č. 3 - „nepravdivé obvinění z přestupku“	54
5.4	Situační příklad č. 4 - „schválnost“	55
6	Možné návrhy „de lege ferenda“	57
	Závěr.....	60
	Seznam použitých zdrojů	61

Úvod

Práce v základních bodech objasňuje pojem přestupku, jeho znaky a dále popisuje specifika řízení o přestupcích, včetně forem rozhodnutí, druhů správních trestů a výčtu účastníků řízení. Odpovědnost za přestupky je ochranným institutem plnění úkolů státní správy a územní samosprávy, jakož i ochrany veřejného pořádku, občanského soužití a majetku. Jde o institut frekventovaný, dopadající na širokou veřejnost.

Přestupky jsou nezdědk zahrnovány do tzv. „bagatelní kriminality“, která se vyznačuje svojí konstantní přítomností v běžném životě, kdy právě s takovou drobnou kriminalitou se veřejnost setkává velmi často. Ať se již jedná o přestupky v dopravě, proti majetku či občanskému soužití, typickým znakem této kriminality je její vysoký výskyt a negativní vliv na poklidné soužití osob. Přestupky bývají nezdědk prvním důvodem, pro který občan kdy kontaktuje policii. Jejich bagatelizací pak veřejnost může nabýt dojmu, že nemá smysl přestupky oznamovat, a proto je na místě této problematice věnovat vyšší pozornost, aby nebyla podkopávána důvěra ve správní systém.

Legislativní úprava přestupků zaznamenala v posledních letech dynamický vývoj a zákonodárce jí věnoval zvýšenou pozornost s cílem vytvoření ucelenější úpravy správního trestání, a tím i zefektivnění a sjednocení postupů správních orgánů při projednávání přestupků.

Práce popisuje základní znaky přestupku, vymezuje základy odpovědnosti za ně, okolnosti vylučující protiprávnost, v procesněprávní rovině pak přibližuje postup správních orgánů při samotném řízení o přestupku, vymezuje jednotlivé správní tresty, jež mohou být ukládány a v samostatné části pak blíže definuje přestupky proti občanskému soužití a jejich specifika.

Zhodnocení aktuálního „*de lege lata*“ stavu právní úpravy přestupků v konfrontaci s praxí správních orgánů pak dovoluje navrhnout přijetí opatření „*de lege ferenda*“.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem práce je teoreticko–praxeologickou formou v širším vhladu objasnit základní východiska a pojmosloví zkoumané oblasti. Zkoumání stavu „*de lege lata*“ v oblasti správního trestání je zaměřeno na vybranou hmotněprávní a procesněprávní úpravu problematiky správního trestání přestupků. Je nutno zohledňovat i obecnou úpravu správního řízení, neboť zejména procesní část právní úpravy není komplexně obsažena v jednom zákoně a je třeba podpůrného použití obecného zákona, správní řízení upravujícího. Definovány jsou základní zásady činnosti správních orgánů a jejich postup při řízení samotném, včetně nastínění problematiky dokazování, práv účastníků a náležitostí rozhodnutí. Vedlejším cílem práce je v užším aspektu teoreticky osvětlit problematiku vybraných protiprávních jednání, naplňujících znaky skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití, jakožto jedné z nejpočetnějších skupin páchaných přestupků. Zvláštní pozornost bude věnována skutkovým podstatám této skupiny, a to ublížení na cti, kdy bude zejména kladen důraz na možnosti vyvolání správního řízení o přestupku, jež je vázáno na udělení souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku. Dalšími formami blíže zkoumanými jsou pak ublížení na zdraví, vyhrožování újmou na zdraví, nepravdivé obvinění z přestupku, schválnost a jiné hrubé jednání. U všech těchto forem narušování občanského soužití je definován i korespondující trestný čin. V užším aspektu je přiblíženo základní pojmosloví, včetně zákonných definic. Návrhy legislativních opatření „*de lege ferenda*“ jsou pak formulovány na základě dosažených cílů práce.

Práce je orientována teoreticky s využitím monografické metody zkoumání fenoménu občanského soužití. V rámci analyticko-syntetizujícího výzkumu byly užity publikace mající formu komentovaných zákonů, učebnic či publikací určených správním orgánům pro zajištění jejich plné orientace v oblasti přestupkové agendy, zpracovaných ústředním správním orgánem, případně nezávislými autory či veřejným ochráncem práv. Při práci s odbornou literaturou bylo užito metod analýzy a komparace. Empirická část práce obsahuje popis aplikace právních předpisů na konkrétních případech, kdy je užito kazuistické metody a podrobně je tak definován postup správního orgánu při řešení konkrétních přestupků proti občanskému soužití.

2 Přestupky

S určujícím počátkem nabytí účinnosti od 1. 7. 2017 upravují přestupky a řízení o nich dva zákony, které nahradily dosavadní právní úpravu, tedy zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích (dále jen „zákon o přestupcích“). Ten upravoval jednak postup správních orgánů při projednávání přestupků, a ve zvláštní části pak vymezoval skutkové podstaty vybraných přestupků (§§ 21-50 již zrušeného zákona o přestupcích). Kodifikace přestupků však byla a je pouze částečná, neboť skutkové podstaty jsou dále vymezeny v cca 250 dalších zákonech.

Přijetím zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich“) a zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (dále jen „zákon o některých přestupcích“) v roce 2017 pozbyl zákon o přestupcích účinnosti. Jednou ze zásadních změn, kterou nová právní úprava přinesla, bylo zrušení pojmu „jiný správní delikt“, jímž byly do té doby označovány přestupky podnikajících fyzických osob nebo osob právnických. Nyní se tyto skutky již komplexně nazývají přestupky. Další, byť zdánlivě formální změnou, je nahrazení dosavadního termínu „sankce“ termínem „správní trest, přičemž účelem bylo sjednocení terminologie v oblasti soudního a správního trestání. Pojem „správní trest“ má zdůrazňovat, že se jedná o sankci trestního charakteru, jež má za cíl trestat porušení právních povinností uložených předpisy správního práva. Pojem „sankce“ naopak vyvolává dojem, že se jedná o právní následek netrestního charakteru, jako je například opatření k nápravě nebo některý z jiných prostředků dozoru a kontroly ukládané v rámci činnosti správních orgánů.¹

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich upravuje procesní část, tedy postup správních orgánů při projednávání přestupků, a to i nadále se subsidiárním využitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“). Úprava procesních postupů doznala několika zásadních změn. Významně byla prodloužena doba odpovědnosti za spáchaný přestupek, kterou dosavadní právní úprava stanovila v délce jednoho roku od spáchaní přestupku, přičemž lhůta se prodlužovala o dobu, po kterou bylo pro skutek vedeno trestní řízení. Vlivem mnoha faktorů, mezi které lze zařadit procesní obstrukce či nečinnost správních nebo policejních orgánů, docházelo k prekluzi velmi často. To je také nejspíše důvodem pro významné prodloužení lhůty

¹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 319.

odpovědnosti za přestupek. Ta je nyní stanovena v délce 1 rok a 3 roky. Tato promlčecí doba počíná běžet dnem následujícím po dni spáchání přestupku a je možno ji stavět či přerušit. Důvody pro stavění či přerušeni lhůty jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 32 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení, po kterou bylo řízení o přestupku přerušeno proto, že bylo možné očekávat uloženi trestu obviněnému z přestupku za jiný skutek v trestním řízení, přičemž správní trest, který lze uložit v řízení o přestupku, je bezvýznamný vedle trestu, který by bylo možné uložit v trestním řízení, po kterou se o věci vedlo soudní řízení správní, po kterou trvalo podmíněné upuštění od uloženi správního trestu. Promlčecí doba se přerušuje oznámením o zahájení řízení o přestupku, vydáním rozhodnutí, jímž je obviněný uznán vinným, vydáním rozhodnutí o schválení dohody o narovnání. Přerušeni promlčecí doby počíná promlčecí doba nová. Byla-li promlčecí doba přerušena, odpovědnost za přestupek zaniká nejpozději 3 roky po jeho spáchání; jde-li o přestupek, za který zákon stanoví sazbu pokuty, jejíž horní hranice je alespoň 100 000 Kč, odpovědnost za přestupek zaniká nejpozději 5 let od jeho spáchání.

2.1 Pojem přestupku

Pojem přestupku je vymezen v ustanovení § 5 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin. Pojem přestupku je vymezen pozitivně a zároveň negativně. Jednání není přestupkem, i když má jinak jeho znaky, jde-li o trestný čin.² Posuzování jednání jako přestupku je tudíž subsidiární k jeho posuzování jako trestného činu a jejich souběh je proto vyloučen. Rozdíl mezi přestupkem a korespondujícím trestným činem je většinou vyjádřen jejich rozdílnými formálními znaky, přičemž tento rozdíl je buď patrný již z uvedeni těchto znaků, nebo vyplývá z negativního vymezení formálních znaků přestupku ve vztahu k formálním znakům trestného činu. Není však výjimkou, že se v některých případech formální znaky trestných činů a přestupků překrývají a rozdíl mezi nimi z těchto znaků samotných není možno dovodit. Pak je rozhodujícím kritériem stupeň nebezpečnosti pro společnost. V pozitivním vymezení je

² ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo : Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. Praha, 2007, s. 16.

pojem přestupku vyjádřen znaky formálními (obecné a typové) a znakem materiálním, jež musí být vždy naplněny současně.

Některých přestupků se lze dopustit konáním, jiných opomenutím. Opomenutí je jednání, kdy pachatel podle svých osobních poměrů a okolností byl povinen konat a nekonal, přičemž tato povinnost byla dána zákonem, jiným obecně závazným předpisem nebo správním aktem, typicky rozhodnutím.

2.2 Formální obecné znaky přestupku

Prvním obecným znakem přestupku je protiprávnost, která znamená, že jednání je v rozporu s právem a porušuje povinnost vyplývající ze zákona nebo uloženou na jeho základě. Ve skutkové podstatě může být protiprávnost uvedena výslovně (např. kdo neoprávněně...), ale není to podmínkou. Protiprávnost se liší od formálních znaků skutkové podstaty především tím, že se jedná o znak, který je všem deliktům společný, kterým se od sebe jednotlivé druhy přestupků nerozlišují.³ Druhým obecným znakem přestupku je trestnost, tedy že se spácháním přestupku je zákonem spojena hrozba správního trestu. Třetím obecným znakem je přestupková způsobilost, tedy že fyzická nebo právnická osoba je způsobilá být pachatelem. Čtvrtým obecným znakem přestupku je výslovné označení společensky škodlivého protiprávního činu za přestupek v zákoně.

2.3 Formální typové znaky přestupku

Objekt přestupku je prvním typovým znakem. Jde o zákonem chráněný zájem, který je vymezen v jednotlivých zákonech, stanovujících skutkové podstaty přestupků. Objekt přestupku charakterizuje zájmy společnosti chráněné zákonem. Objektem obecným rozumíme zejména řádný výkon veřejné správy, ochranu majetku osob, ale také ochranu osobnosti. Druhovým objektem rozumíme takový objekt, který je společný pro skupinu přestupků v určité oblasti, například na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, úseku školství atd. Individuální objekt přestupku má každá skutková podstata jako konkrétní zájem, například neoprávněné provozování obchodní činnosti.

Druhým formálním typovým znakem je objektivní stránka přestupku, kterou rozumíme porušení určité povinnosti vázící se ke konkrétně vymezenému objektu. Obligatorními znaky objektivní stránky jsou jednání, následek a příčinný vztah, resp. souvislost, mezi nimi. Příčinná souvislost (kauzální nexus) je vztah mezi protiprávním

³ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 96.

jednáním jako příčinou a škodlivým následkem, který je právě tímto jednáním vyvolán. Jednáním rozumíme projev lidské vůle ve vnějším světě, který je nejvýznamnější příčinou škodlivého následku. Porušení nebo ohrožení zájmů společnosti je následkem jednání.

Subjekt přestupku je třetím formálním typovým znakem a vymezuje pachatele přestupku, viz kapitola 2.6.

Čtvrtým typovým znakem přestupku, který se vztahuje pouze na fyzické osoby, je subjektivní stránka přestupku – zavinění. Aby byla fyzická osoba za přestupek odpovědná, je vyžadováno zavinění a nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění, postačí zavinění z nedbalosti. Zavinění obecně je vždy vybudováno na složce vědění a vůle a lze jej definovat jako vnitřní psychický stav pachatele k protiprávnímu jednání a jeho následku. Z uvedeného tedy logicky dovodíme, že zavinění nelze přičítat nikomu jinému než pouze fyzické osobě. Složka vědění a složka vůle určují formu zavinění, a to buď úmysl, nebo nedbalost, dále zavinění dělíme na úmysl přímý a nepřímý a nedbalost na vědomou nebo nevědomou. Stanoví-li zákon, že k odpovědnosti za přestupek je třeba úmyslného zavinění, postačí zavinění s úmyslem nepřímým. U právnických osob a podnikajících fyzických osob je uplatňován princip objektivní odpovědnosti, tedy zavinění není obligatorním znakem skutkové podstaty přestupku právnické osoby a nepřihlíží se k okolnostem subjektivní povahy. Právnická osoba se může objektivní odpovědnosti zprostit prokázáním zákonem stanoveného liberačního důvodu, viz kapitola 2.6.2.

Rozlišování druhu zavinění je jedním z podstatných znaků přestupku, neboť zákon stanoví, kterých přestupků se lze dopustit pouze úmyslně a u kterých je možné jejich spáchání z nedbalosti. Není-li forma zavinění v příslušném ustanovení uvedena, platí obecná zásada, že postačí zavinění z nedbalosti. Opačně je tomu u trestných činů, kdy je vyžadováno zavinění úmyslné, nestanoví-li zákon jinak. Pokud zákon umožňuje postihnout jako přestupek jednání zaviněné úmyslně i z nedbalosti, uplatní se rozdíl ve formě zavinění jako jedno z hledisek při určení druhu a výměry správního trestu. Obecně platí, že úmyslné zavinění je závažnější, než nedbalostní, úmysl přímý a nedbalost vědomá jsou pak závažnější než úmysl nepřímý a nedbalost nevědomá. I tyto rozdíly mezi formou úmyslu a nedbalosti jsou významné při stanovení druhu správního trestu, jeho výměry, či upuštění od něj.

Úmysl přímý spočívá ve skutečnosti, že pachatel svým jednáním chtěl porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem. Ačkoliv zákon výslovně vyjádřil pouze složku vůle, tedy „chtěl“, je jednoznačné, že součástí je i složka vědění, protože pokud pachatel chce svým jednáním porušit či ohrozit zákonem chráněný zájem, musí nutně vědět, že tento zájem ohrozí či poruší. Přestupek je spáchán s úmyslem nepřímým, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může ohrozit zájem chráněný zákonem, a pro případ, že se tak stane, byl s tímto srozuměn. To znamená, že pachatel již nepředpokládal žádnou okolnost, která by mohla odvrátit ohrožení nebo porušení zájmu chráněného zákonem. Rozdíl mezi úmyslem přímým a nepřímým je ve složce vůle, respektive v jejím stupni. Pokud by složka vůle chyběla, nemůže se jednat o zavinění úmyslné, ale mohlo by se jednat o zavinění z nedbalosti.⁴

Oproti úmyslnému zavinění tedy u zavinění z nedbalosti absentuje složka vůle, jednání je založeno pouze na složce vědění. K odpovědnosti za přestupek pak plně postačí zavinění z nedbalosti nevědomé. Nedbalost vědomá předpokládá, že pachatel věděl, že svým jednáním může ohrozit nebo porušit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že se tak nestane. Tato forma zavinění se skládá ze dvou znaků, které musí být splněny současně. Pachatel musí vědět, že jeho jednání může ohrozit zájem chráněný zákonem a bez přiměřených důvodů spoléhá na to, že zájem chráněný zákonem neporuší nebo neohrozí, tedy nedocení následky svého jednání, čímž k ohrožení nebo porušení dojde. Nepřiměřenost důvodů je třeba posuzovat z hlediska pachatele (jak se mu daná situace jevila, jaké má zkušenosti, znalosti aj.) a tuto skutečnost je třeba v řízení spolehlivě zjistit.⁵ Nedbalost nevědomá pak spočívá v tom, že pachatel nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Tedy pachatel nezachoval určitou míru opatrnosti a předvídavosti, která je požadována na každém adresátu normy, a která chrání určitý zájem.

2.4 Materiální znak přestupku

Materiálním znakem je již zmíněná společenská škodlivost činu. Lze za ni považovat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem. K odpovědnosti za přestupek je třeba porušit nebo ohrozit zájem společnosti, přičemž stupeň společenské

⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 128.

⁵ ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo : Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. Praha, 2007, s. 20.

škodlivosti musí být vyšší než nepatrný. Nebezpečnost jednání pro chráněný zájem společnosti může být snížena okolnostmi, které správní orgány musí zkoumat, posuzovat je a přihlížet k nim. Jedná se zejména o význam právem chráněného zájmu, způsob provedení přestupku a jeho následky, okolnosti, za nichž byl skutek spáchán, ale i osoba pachatele či míra jeho zavinění. Jsou-li tyto okolnosti způsobily zásadně snížit společenskou škodlivost jednání, nebude naplněna materiální stránka přestupku a pak by se při absenci společenské škodlivosti nejednalo o přestupek.

2.5 Skutková podstata přestupku

Skutková podstata přestupku je souhrn typických, základních, právně relevantních znaků určitého právního institutu. Jejich naplněním dojde ke spáchání přestupku. Jak již bylo zmíněno, předchozí právní úprava skutkové podstaty přestupků obsahovala ve zvláštní části. Nyní jsou některé skutkové podstaty vymezeny v zákoně o některých přestupcích, a jsou to pouze ty, jejichž znakem je jednání, pro něž neexistuje v jiných zákonech adekvátní právní úprava, respektive v nich absentuje úprava odpovídajících právních povinností, jejichž porušení je znakem skutkové podstaty přestupku. Ostatní skutkové podstaty přestupků byly převedeny do zákonů, ve kterých jsou stanoveny povinnosti, jejichž porušení je znakem skutkové podstaty přestupku. Znaky skutkové podstaty přestupku se člení do čtyř skupin znaků: objekt, objektivní stránka, subjekt (pachatel), subjektivní stránka.⁶

2.6 Pachatel přestupku

Pachatelem přestupku rozumíme fyzickou či právnickou osobu, jež se dopustila protiprávního jednání v zákoně výslovně za přestupek označeného. Z působnosti zákona jsou pak vyňaty osoby požívající výsad a imunit podle jiného zákona nebo mezinárodního práva. Jejich jednání, vykazující znaky přestupku, nelze jako přestupek projednat. Je-li pachatelem přestupku poslanec nebo senátor, může být podle zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich projednán pouze pokud nepožádá o projednání před příslušným orgánem v disciplinárním řízení podle jiných zákonů. Podle zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich se rovněž nevede řízení o přestupku příslušníků bezpečnostních sborů, osob podléhajících vojenské kázeňské pravomoci nebo osob ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby či zabezpečovací detence.

⁶ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 97.

Pachatelem přestupku může být pouze osoba, která v době jeho spáchání dovršila patnáctý rok svého věku. Může být sporné, co lze považovat za den dovršení patnácti let. Podle jednoho názoru, který je doposud v odborné literatuře k obdobné trestněprávní úpravě převažující, nelze za dovršení patnácti let považovat již den patnáctých narozenin, ale teprve den následující.⁷ Tento názor je potvrzován i soudní judikaturou, která uvádí, že dítě není trestně odpovědné až do půlnoci dne jeho patnáctých narozenin. Podle druhého názoru je však nutno považovat za den dovršení patnácti let již den patnáctých narozenin bez ohledu na přesnou hodinu a minutu narození. Vychází z logického předpokladu, že osoba standardně nabývá práva spojená s určitým věkem již dnem, kdy tohoto věku dosáhne, a na případnou trestně/správněprávní odpovědnost by proto nemělo být nahlíženo rozdílně.⁸

Zvláštní ustanovení o odpovědnosti za přestupky platí pro osoby mladistvé, tedy osoby, které v době spáchání přestupku dovršily patnáctý rok a nepřekročily osmnáctý rok svého věku. Takové osoby nelze projednat v příkazním řízení a při ukládání správních trestů musí být přihlíženo k věku pachatele, zejména k jeho mravní a rozumové vyspělosti. Správní orgány musí postupovat tak, aby byl další vývoj mladistvého ohrožen co nejméně. Zejména z tohoto důvodu nesmí být mladistvému uložen zákaz činnosti, jestliže by bránil přípravě na jeho povolání a pokud už zákaz uložen je, maximální délka tohoto správního trestu nesmí přesáhnout jeden rok. I ve výši pokut jakožto správních trestů je zohledněn věk takového pachatele. Je-li uložen správní trest pokuty, pak horní hranice zákonné sazby se snižuje na polovinu, přičemž nesmí přesáhnout částku 5 000 Kč. Výjimkou pro toto ustanovení je skutečnost, kdy mladistvý pachatel je podnikající fyzickou osobou. Správnímu orgánu je dále dána možnost upustit od uložení správního trestu a nahradit jej omezujícím opatřením, pokud se jeví, že takové opatření povede k nápravě mladistvého pachatele lépe, nežli uložení správního trestu.

2.6.1 Fyzická osoba jako pachatel

Fyzická osoba je pachatelem tehdy, pokud její jednání naplnilo znaky skutkové podstaty přestupku a toto jednání bylo zaviněné. Za pachatele je označena i taková osoba, která ke spáchání přestupku užila jiné fyzické nebo právnické osoby, jež není ze

⁷ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 148.

⁸ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 148.

zákonných důvodů za přestupek odpovědná. Zákonnými důvody může být nízký věk, nepříčetnost, jednání v nutné obraně nebo krajní nouzi. Pokud fyzická osoba zosnovala nebo řídila spáchání přestupku, je pachatelem organizátorem. Pokud vzbudila v jiném rozhodnutí spáchat přestupek, je pachatelem návodcem a pakliže umožnila nebo usnadnila jinému spáchání přestupku, je pachatelem pomocníkem. Organizátorem, návodcem nebo pomocníkem se fyzická osoba stane pouze u dokonaného přestupku, nebo jeho pokusu, je-li v zákoně výslovně stanoven jako trestný.

Fyzická osoba, která je pachatelem, za své jednání není odpovědná v případě, že pro duševní poruchu v době spáchání přestupku nemohla rozpoznat protiprávnost svého jednání, nebo své jednání ovládat. Toto ustanovení se však nevztahuje na případy, kdy se osoba do stavu nepříčetnosti přivedla sama, byť z nedbalosti, užitím návykové látky. Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné a psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Mezi tyto ostatní látky patří takové, které jsou běžně užívány v domácnosti nebo průmyslu, jsou-li způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo jeho sociální chování, např. ředidla, čistidla atd.

Na rozdíl od úpravy trestního práva nedefinuje zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich zmenšenou přičetnost. Ta může mít pouze vliv při určení druhu správního trestu a jeho výměry.⁹ Správní orgán posuzuje přičetnost pachatele na základě lékařských zpráv nebo znaleckých posudků. V případě, že pachatel má omezenou svéprávnost (§ 55 a následující zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „občanský zákoník“), je na místě zvýšená opatrnost při posuzování otázky přičetnosti, neboť u takové osoby vyvstává důvodná pochybnost o odpovědnosti pachatele. Osobě s omezenou svéprávností nelze uložit správní trest příkazem.

2.6.2 Právnícká osoba jako pachatel

Právnícká osoba je pachatelem tehdy, pokud k naplnění znaků přestupku došlo jednáním fyzické osoby, jež se za účelem posuzování odpovědnosti právnícké osoby za přestupek považuje za osobu, jejíž jednání je přičitatelné právnícké osobě, pokud tato fyzická osoba porušila právní povinnost uloženou právnícké osobě (případně organizační složce či jinému útvaru, který je součástí právnícké osoby), a to při činnosti

⁹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 154.

právnícké osoby, v přímé souvislosti s činností právnícké osoby nebo ku prospěchu právnícké osoby nebo v jejím zájmu.

Za výše uvedenou fyzickou osobu, jejíž jednání je přiřítelné právnícké osobě, je považován statutární či jiný orgán nebo jeho člen, zaměstnanec nebo jiná fyzická osoba, která plní úkoly právnícké osoby, nebo je právníckou osobou používána při své činnosti, případně za ni jedná.

Pokud se právnícká osoba chce objektivní odpovědnosti zprostit dovoláním se liberačního důvodu, musí prokázat, že vynaložila veškeré možné úsilí, aby přestupku zabránila. Pokud však neučinila nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení přestupku, nebo neprováděla potřebnou kontrolu nad fyzickou osobou, jejíž jednání lze přiřítat právnícké osobě, pak se nemůže odpovědnosti za přestupek zprostit.

Aby nevznikaly pochybnosti o odpovědnosti právnícké osoby za přestupek, kdy k naplnění znaků přestupku došlo jednáním osoby, která se za účelem posuzování odpovědnosti právnícké osoby za přestupek považuje za osobu, jejíž jednání je přiřítelné právnícké osobě a která porušila právní povinnost uloženou právnícké osobě, zda taková osoba musí být vždy i bezpodmínečně identifikována, stanoví zákon o přestupcích výslovně, že odpovědnost právnícké osoby za přestupek není podmíněna zjištěním konkrétní fyzické osoby, která se považuje za osobu, jejíž jednání je přiřítelné právnícké osobě.¹⁰

2.7 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jednání pachatele jsou totožné s okolnostmi vymezenými v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“). Zákonodárce se v této části zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich prakticky doslovně inspiroval trestními předpisy a stanovil, které okolnosti vylučují postižitelnost jednání pachatelů, resp. kdy skutek, který by byl za normálních okolností posuzován jako přestupek a ten kdo takový skutek spáchá, by byl potrestán, je za splnění určitých podmínek beztrestný.

Dřívější právní úprava zákonem o přestupcích znala pouze dvě okolnosti vylučující protiprávnost, a to krajní nouzi a nutnou obranu. V zákoně o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich je pak výčet rozšířen o svolení poškozeného, přípustné riziko

¹⁰ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 165 – 166.

a oprávněné použití zbraně. Cílem bylo pravděpodobně sjednocení legislativní úpravy, aby bylo možno vyloučit situace, kdy jednání mohlo být označeno za protiprávní v režimu správního práva, avšak v režimu práva trestního byl pachatel vyviněn s tím, že jeho jednání protiprávní není. V případě takové duality právní úpravy by pak zcela nelogicky bylo stanoveno, že v jednom případě jednání protiprávní je, v jiném nikoliv, ačkoliv by obě jednání vykazovala stejné okolnosti.

Ze zákona se vylučuje protiprávnost skutku v případech uvedených v ustanovení §§ 24 až 28 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Tím, že zákon připouští zde uvedená jednání, projevuje souhlas s nutnou mírou nebezpečí, která je spojena s takovou činností. Protože přestupkem může být pouze čin protiprávní, a ve výše uvedených činech chybí aspekt protiprávnosti, nazýváme je okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Jde tedy o činy dovolené, které i když jsou svými znaky podobné přestupkům, nenaplňují znaky skutkové podstaty a nejsou pro společnost nebezpečné.

2.7.1 Krajní nouze

Krajiní nouze bývá považována za nejobecnější institut v rámci okolností vylučujících protiprávnost, pojem nebezpečí je chápán širěji než pojem útoku v nutné obraně, u nutné obrany se nežádá subsidiarita a proporcionalita. Nutná obrana se pokládá za zvláštní (privilegovaný) případ stavu krajiní nouze.¹¹

Pozitivní vymezení krajiní nouze stanoví, že jde o takové jednání, kdy jím někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem za podmínky, že takové nebezpečí nebylo možno odvrátit jiným způsobem. Jednání v krajiní nouzi může směřovat proti komukoliv. Negativní vymezení stanoví, že krajiní nouzí není jednání, které mělo následek stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který původně zájmu chráněnému zákonem hrozil. Z uvedeného vyplývá, že aby jednání mohlo být označeno za krajiní nouzi, způsobený následek musí být méně závažný, než následek hrozící.

Krajiní nouzí rovněž není odvracení nebezpečí, jež byl dotyčný povinen snášet. Speciální předpisy ukládají určitým kategoriím osob snášet určitou míru nebezpečí. Jde zejména o policisty, hasiče nebo vojáky, pakliže jsou vystaveni nebezpečí při plnění služebních úkolů a při výkonu svého povolání.

¹¹ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 167.

Stav krajní nouze vylučuje protiprávnost i společenskou škodlivost, neboť při jednání v krajní nouzi jde naopak o ochranu společenských hodnot, byť je zájem chráněn tím, že se obětuje zájem jiný. K činu v krajní nouzi je oprávněn v zásadě každý, nikoliv pouze ten, jehož zájmy jsou ohroženy, ale i ten, jehož zájmy ohroženy nejsou. Pak jde o tzv. pomoc v krajní nouzi. Proti tomu, kdo sám jedná v krajní nouzi, není krajní nouze ani nutná obrana přípustná.

2.7.2 Nutná obrana

Za nutnou obranu označujeme takové jednání, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem. Jednání v obraně je dovolené, a proto proti němu není nutná obrana přípustná. Obrana také není přípustná proti plnění zákonem stanovených povinností (např. obrana proti služebnímu zákroku policie).¹² Byla-li však obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, o nutnou obranu nepůjde. Institut nutné obrany tedy zahrnuje několik znaků, jež musí být beze zbytku naplněny. Musí se jednat o útok člověka, nikoliv např. útok zvířete, kdy situace odpovídá krajní nouzi. Výjimkou by byla situace, kdy člověk užije zvířete jako živého nástroje k útoku, tedy např. poštvě na jiného psa. Pak přichází v úvahu nutná obrana, kdy se v podstatě napadený brání útoku člověka, páchaného prostřednictvím zvířete.

Útok musí být přímo hrozící nebo trvající a musí být úmyslný a protiprávní. Proti ukončenému útoku tedy není možno se bránit ve smyslu nutné obrany. Obrana pak smí směřovat výhradně proti útočníkovi, musí být intenzivnější, než samotný útok, avšak nesmí být zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Tedy tato intenzita nesmí překročit hranici, kdy následky či způsob obrany by byly v hrubém nepoměru s následky či způsobem útoku, ale nelze vyžadovat přiměřenost obrany ve smyslu naprosté proporcionality.

Účelem nutné obrany je možnost chránit vlastní zájmy, nebo zájmy jiných osob, protože ne vždy je možno na místě útoku zajistit včasný zásah státních orgánů. Jde tedy o uplatňování práva proti bezpráví, jež nahrazuje nedostatek ochrany ze strany veřejné moci. Obecně platí zásada, že riziko vyvolané útokem, by měl nést útočník a nikoliv obránce.

¹² ČERVENÝ, Z., ŠLAUF. V. *Přestupkové právo : Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. Praha, 2003, s. 18.

2.7.3 Svolení poškozeného

Jedná-li někdo na základě svolení osoby, jejíž zájmy jsou činem dotčeny, jde o svolení poškozeného. Tím, že osoba, která může bez omezení oprávněně rozhodovat, dává svolení k činu, stává se tento čin dobrovolným a jeho protiprávnost zaniká. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich klade podmínku, že svolení musí být dáno před činem, nebo současně s jednáním osoby páčající čin. Pokud se takového svolení osobě dostane až po spáchání činu, je vyviněna pouze tehdy, pokud mohla důvodně předpokládat, že jí bude souhlas udělen.

Další podmínkou pak je, že osoba, jejíž zájmy jsou činem dotčeny, udělí souhlas dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně, tedy si musí být vědoma všech okolností, ovlivňujících její rozhodnutí. Analogicky dovozeno ze zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) nemůže dát souhlas k ublížení na zdraví, neboť zde ochrana překračuje zájem jednotlivce, jde o zájem celospolečenský. Výjimkou pak je svolení k lékařským zákrokům, které ale v době činu musí korespondovat s právním řádem a dosavadními poznatky lékařské vědy a praxe. Další podmínkou je skutečnost, že svolení dá osoba, která je schopna učinit závazný projev v tomto směru, tedy musí být schopna úsudku a samostatného rozhodování.

Přestupky, u kterých bude mít souhlas poškozeného význam pro posouzení trestnosti, jsou zejména přestupky proti majetku. Souhlas se musí vztahovat k zájmům, kterými jednotlivec může volně disponovat v rozsahu stanoveném zákonem.¹³ Zvláštní zákon může stanovit, že se tato okolnost vylučující protiprávnost v dané oblasti neuplatní, důvodem je ochrana třetích osob a závažnost protiprávních jednání využívajících neinformovanosti osob nebo nepochopení velmi složitých a na odbornost náročných institutů a nástrojů v určité oblasti.¹⁴

2.7.4 Přípustné riziko

Přípustným rizikem rozumíme jednání, kdy někdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, vykonává v rámci svého zaměstnání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný zákonem. I zde je stanoveno několik podmínek, za kterých čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem. Jednou z podmínek je skutečnost, že onoho společensky prospěšného výsledku nebylo možno dosáhnout jinak.

¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha, 2013, s. 266.

¹⁴ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 175.

Negativní vymezení přípustného rizika stanoví, že je-li ohrožen život nebo zdraví člověka, aniž by k ohrožující činnosti dal souhlas v souladu s jiným právním předpisem, pak nejde o přípustné riziko. Nejinak je tomu v případech, kdy výsledek, k němuž činnost směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika. I zde tedy platí podmínka přiměřenosti ohrožující činnosti v kontextu k jejímu následku, přičemž jejich výrazná disproporce zakládá důvodné pochybnosti o možnosti označení činnosti za čin jinak trestný jako přestupek. Míra rizika tedy musí být podstatně menší než pravděpodobnost společensky očekávaného výsledku, tedy čím vyšší je míra pravděpodobnosti užitku, tím vyšší škodu při nezdaru lze akceptovat. Třetím negativním vymezením je stanoveno, že pokud činnost zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu nebo zásadám lidskosti, případně se přičí dobrým mravům, o přípustné riziko nepůjde.

2.7.5 Oprávněné použití zbraně

Ten, kdo použije zbraň v mezích zmocnění příslušnými právními předpisy, jedná oprávněně. Důvody pro užití zbraně a rozsah možností jejího použití jsou upraveny v zákonech, které rovněž ustanovují postavení určitých osob, oprávněných zbraň nosit a užit. Jde zejména o příslušníky ozbrojených sil, od nichž je vyžadováno odvracení útoků na chráněné zájmy. Jak je výše uvedeno, jde o osoby, povinné snášet určitou míru rizika a zvýšené nebezpečí. Při oprávněném použití zbraně je vždy vyžadováno subsidiarity, tedy nejdříve je třeba vyčerpat všechny možné mírnější prostředky k odvracení nebezpečí či ochraně zájmů chráněných zákonem.

Vymezení oprávněného použití zbraně je totožné s právní úpravou v trestním zákoníku. V zákoně o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich však není vymezen pojem zbraně a je třeba vycházet z jiných právních předpisů. Zbraní tak je např. střelná zbraň, bodná a sečná zbraň, výbušnina atd. Obecně lze říci, že za zbraň je nutno považovat zbraň v technickém smyslu. Z tohoto vymezení zbraně je patrné, že je užší než v trestním zákoníku, který rozumí zbraní cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Oprávnění použít zbraň je v příslušných zákonných předpisech vázáno na konkrétní a přesné podmínky, ze kterých pak lze dovodit způsob použití zbraně. U střelné zbraně více než u jiných prostředků je možno zvolit odstupňovaný způsob použití (varování – výstřel do vzduchu – prostřelení pneumatiky – zásah do nohy).¹⁵

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha, 2013, s. 257.

2.8 Správní tresty

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich užívá pro označení právního následku přestupku termín „správní trest“. Správním trestem lze rozumět opatření státního donucení, které ukládá příslušný orgán po provedeném řízení a kterým se působí újma pachateli za spáchaný přestupek. Správní tresty jsou ukládány za společensky škodlivá protiprávní jednání, mají represivní funkci a funkci individuální i generální prevence.¹⁶

Za přestupek lze uložit takový trest, který je výslovně stanoven zákonem. Druhy správních trestů jsou vymezeny v ustanovení § 35 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a jsou to napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci nebo náhradní hodnoty a zveřejnění rozhodnutí o přestupku. Každý z těchto správních trestů lze uložit samostatně nebo spolu s jiným, přičemž napomenutí nelze uložit společně s pokutou.

Při určování druhu a výměry správního trestu jsou správní orgány povinny přihlížet k několika hlediskům, jejichž hodnocení je podkladem pro rozhodnutí o tomto trestu. Je nutno zvažovat zejména povahu samotného činu a jeho závažnost. Ta je dána významem zájmu chráněného zákonem, jež byl porušen nebo ohrožen, způsobem spáchání přestupku a okolnostmi, mírou a druhem zavinění atd. Správní orgány jsou dále povinny přihlížet k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem, tedy k podstatným okolnostem, týkajícím se pachatele, ať již jde o jeho věk, pohnutky k činu, ale i o jeho chování po činu, zda např. sám čin oznámí správnímu orgánu nebo jeho objasnění účinně napomáhá. V neposlední řadě je třeba přihlížet i k osobě pachatele ve smyslu jeho osobních poměrů, případné dosavadní bezúhonnosti nebo naopak k recidivě páchaní přestupků.

Ustanovení §§ 39 a 40 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich vymezují polehčující a přitěžující okolnosti, které správní orgán zvažuje a hodnotí při ukládání správního trestu. Mezi polehčující okolnosti patří situace, kdy pachatel:

- spáchal přestupek ve věku blízkém věku mladistvých,
- spáchal přestupek, aby odvrátil útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela naplněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, nebo překročil meze jiné okolnosti vylučující protiprávnost,

¹⁶ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 198.

- napomáhal k odstranění škodlivého následku přestupku nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu,
- oznámil přestupek správnímu orgánu a při jeho objasňování účinně napomáhal,
- spáchal přestupek pod vlivem hrozby nebo nátlaku anebo pod tlakem podřízenosti nebo závislosti na jiném.

Tyto okolnosti obecně mohou snížit společenskou nebezpečnost činu, kterého se pachatel dopustil. Na straně druhé pachateli mohou výrazně přitížit okolnosti, kdy pachatel:

- spáchal přestupek tak, že využil něčí bezbrannosti, podřízenosti nebo závislosti na jiné osobě,
- spáchal více přestupků,
- spáchal přestupek opakovaně,
- zneužil ke spáchání přestupku svého zaměstnání, postavení nebo funkce,
- spáchal přestupek jako člen organizované skupiny,
- spáchal přestupek na dítěti, osobě těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí.

Od uložení správního trestu lze podmíněně upustit, nebo od něj upustit zcela. Rozhodujícím hlediskem pro tento postup je osoba pachatele a jeho možná náprava již samotným projednáním přestupku před správním orgánem. Lze-li toto předpokládat, mohou správní orgány od uložení správního trestu upustit podmíněně, tedy se stanovením lhůty pro náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Z uvedeného vyplývá, že podmíněné upuštění od správního trestu lze užít toliko v případech přestupků proti majetku, případně přestupků, při kterých byla postižená osobě způsobena majetková újma. Upuštění od uložení správního trestu lze užít, pokud bylo o dvou a více přestupcích téhož pachatele rozhodnuto v samostatných řízeních, tedy nebylo vedeno řízení společné, a lze mít za to, že trest uložený za některý z těchto přestupků je odpovídající trestu, který by byl jinak uložen ve společném řízení. I v případě upuštění od potrestání se přihlíží k závažnosti přestupku, okolnostem jeho spáchání a osobě pachatele, kdy již samotné projednání postačí k jeho nápravě.

Koná-li se ze zákona společné řízení o dvou a více přestupcích téhož pachatele, pak se pachateli ukládá úhrnný správní trest. Při ukládání správních trestů za více přestupků se uplatňuje absorpční zásada doplněná asperační zásadou. Je-li společně projednáváno

více přestupků, lze pachateli uložit pokutu ve vyšší sazbě, a to tak, že horní hranice sazby pokuty za přestupek nejpřísněji trestný se zvyšuje až o polovinu, nejvýše však do částky, která je součtem horních hranic sazeb pokut za jednotlivé společně projednávané přestupky.¹⁷

2.8.1 Napomenutí

Je nejmírnější formou správního trestu, který lze za přestupek uložit. Napomenutí je prostředkem morálního a výchovného působení na pachatele a lze je považovat za formu nepeněžitě povinnosti, neboť napomenutí je obviněný povinen strpět. Ukládá se za méně závažné jednání, a jak je výše uvedeno, nelze jej uložit spolu s pokutou. Napomenutí rovněž nelze uložit příkazovým blokem, který ze své podstaty slouží výhradně k ukládání peněžitých pokut nebo peněžitě záruky za splnění povinnosti. Může být tedy uloženo příkazem, příkazem na místě nebo rozhodnutím. Napomenutí se provede tak, že správní orgán osobu, která byla uznána vinnou a které byl uložen správní trest napomenutí, výslovně upozorní na to, jaké správní tresty jí hrozí, pokud se bude i v budoucnu dopouštět podobného jednání, zejména ji upozorní na možnost uložení pokuty, včetně výše, do jaké může být uložena.¹⁸

2.8.2 Pokuta

Zákonem o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich je stanovena horní hranice sazby pokuty za přestupek 1 000 Kč, není-li výše pokuty v příslušném ustanovení konkrétního zákona, jež přestupek vymezuje, stanovena. V drtivé většině však příslušná ustanovení zákonů definujících skutkové podstaty přestupků stanovují i výši pokuty, která je zpravidla výrazně vyšší. Horní hranice sazby se v případě mladistvého pachatele snižuje na polovinu, přičemž nesmí přesáhnout částku 5 000 Kč. Výjimkou z tohoto ustanovení je pak skutečnost, že takový mladistvý pachatel je podnikající fyzickou osobou. Omezením výše pokuty podléhá také příkaz na místě, kterým je možno uložit pokutu nejvýše 10 000 Kč, mladistvému pak 2 500 Kč. Při ukládání správního trestu pokuty správní orgán pachateli stanoví lhůtu pro její splatnost, která je 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o přestupku nabylo právní moci, nestanoví-li lhůtu jinou.

¹⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.* Praha, 2017, s. 35.

¹⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.* Praha, 2017, s. 32.

Zvláštní zákon může stanovit jak horní hranici sazby pokuty, tak určit dolní hranici sazby pokuty, tj. minimální výši pokuty, která by měla být za přešupek uložena (ani to však nebrání využití institutu upuštění od uložení správního trestu nebo podmíněného upuštění od uložení správního trestu, pokud zákon aplikaci těchto institutů na dané přešupky nevyloučí). Je-li zákonem stanovena dolní hranice sazby pokuty, lze využít pro zmírnění tvrdosti zákona v konkrétním případě institut mimořádného snížení výměry pokuty.¹⁹

2.8.3 Zákaz činnosti

Zakázat činnost lze pouze takovou, ke které je třeba veřejnoprávního oprávnění nebo kterou pachatel vykonává v pracovním či jiném poměru. Nelze zakázat činnost, jejíž výkon zákon ukládá. Tento druh správního trestu lze uložit pouze za přešupky, u kterých to zákon přípouští a to na dobu zákonem stanovenou. Není-li tato doba stanovena, lze zákaz činnosti uložit nejdéle na 3 roky. Do doby zákazu se započítává doba, po kterou pachatel v souvislosti s projednávaným přešupkem již nesměl tuto činnost vykonávat, a to na základě úředního opatření. Po uplynutí poloviny doby, na niž byl zákaz činnosti uložen, může správní orgán od výkonu zbytku tohoto správního trestu upustit, prokáže-li pachatel způsobem svého života, že jeho další výkon není potřebný a v případě, že byla spolu se zákazem činnosti uložena pokuta, pachatel prokáže, že pokutu nebo její zbylou část uhradil, případně že bylo rozhodnuto o rozložení úhrady pokuty na splátky nebo o odložení splatnosti pokuty.

2.8.4 Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty

Správní trest propadnutí věci lze uložit pouze tehdy, jde-li o věc náležející pachateli a tato byla ke spáchání přešupku užita nebo určena, pachatel ji přešupkem získal nebo ji nabyt za věc přešupkem získanou. Zásada proporcionality říká, že věc lze propadnout, není-li její hodnota v nápadném nepoměru k povaze přešupku. Výjimkou z této zásady je situace, kdy propadnutí věci zajistí bezpečnost osob nebo majetku, případně obdobného obecného zájmu, pak se k hodnotě věci nepřihlíží. Vlastníkem propadlé věci se stává stát.

Propadnutí náhradní hodnoty je pachateli zpravidla ukládáno v případech, kdy věc, která by mohla být prohlášena za propadlou, tento znehodnotí, zužitkuje nebo jiným způsobem zmaří její propadnutí. Pak je pachateli uloženo propadnutí náhradní

¹⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich*. Praha, 2017, s. 32.

hodnoty až do výše odpovídající hodnotě věci, jež mohla být prohlášena za propadlou. Propadlá náhradní hodnota připadá státu.

2.8.5 Zveřejnění rozhodnutí o přestupku

Tento druh sankce lze uložit pouze právnické, nebo podnikající fyzické osobě, a to pouze v případech, kdy tak zákon stanoví a je dbáno na to, aby zásah do soukromí pachatele přestupku byl přiměřený povaze a závažnosti přestupku. Toto jsou tři podmínky pro uložení trestu zveřejnění rozhodnutí o přestupku, jež musí být naplněny kumulativně. Sankce je provedena zveřejněním výrokové části rozhodnutí, a to až po právní moci rozhodnutí, tedy tehdy, je-li rozhodnutí vykonatelné. Lhůta stanovená zákonem je minimálně dva, nejdéle však šest měsíců, po které je rozhodnutí zveřejněno. Samotné zveřejnění pak musí být provedeno vyvěšením na úřední desce správního orgánu a dále také zveřejněním ve veřejném sdělovacím prostředku. Náklady spojené s vykonáním tohoto správního trestu nese v případě vyvěšení na úřední desce správní orgán a v případě zveřejnění ve veřejném sdělovacím prostředku pachatel. Veřejný sdělovací prostředek určuje správní orgán a na náklady pachatele zveřejnění také zajistí. Při ukládání, resp. výkonu tohoto správního trestu musí správní orgány důrazně dbát na ochranu osobních údajů ostatních osob.

Represivní účinek tohoto trestu postihuje především dobrou pověst, dobré jméno, soukromí právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby. Kromě toho jistě zasáhne též do majetkové sféry osoby, které byl uložen, a to jednak přímo, protože pachatel musí nést náklady na zveřejnění rozhodnutí, jednak nepřímo tím, že může vést k odlivu zákazníků, sponzorů, snížení konkurenceschopnosti apod.²⁰

2.8.6 Ochranná opatření

Ochranná opatření neřadíme mezi správní tresty, jelikož jejich účelem není újma, tedy potrestání pachatele, ačkoliv i ochranná opatření zasahují do práv a svobod člověka. Jejich hlavním účelem je působení na pachatele ve smyslu zamezení dalšího protiprávního jednání, jde tedy o prostředek preventivního působení společnosti na pachatele přestupku. Uložení ochranného opatření vzniká pachateli nebo jiné osobě povinnost tomuto opatření se podrobit.

²⁰ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 226.

Omezující opatření

Lze jej uložit toliko fyzické osobě a pouze v případech stanových zákonem. Mezi uloženým omezujícím opatřením a spáchaným přestupkem musí existovat přímá souvislost a opatření musí být přiměřené povaze a závažnosti přestupku, přihlíží se i k osobě pachatele. Lze jej uložit pouze spolu se správním trestem, a to nejdéle na dobu 1 roku. Ukládané omezující opatření musí být dostatečně určité, aby nevzbuzovalo pochybnosti, jaká jednání (tj. návštěvy jakých míst a styk s kterými osobami) jsou pachateli, jemuž je omezující opatření ukládáno, zakázána.²¹

Podle obsahu omezujícího opatření rozlišujeme tři jeho druhy:

- Zákaz navštěvovat určená veřejně přístupná místa nebo místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce – může jít o ulici, park, prostranství před obchody nebo okolí restauračních zařízení apod.
- Povinnost zdržet se styku s určitou osobou nebo vymezeným okruhem osob – zákaz styku s individuálně ztotožněnou osobou lze využít zejména v případech domácího násilí. V případě okruhu osob pak půjde zejména o situace, kdy je pachatel nepříznivě ovlivňován určitou skupinou osob nebo komunitou (např. narkomani, extremistické skupiny apod.).
- Povinnost podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování – jako výše uvedená, i tato povinnost může být účinně využita v případech domácího násilí, nebo v případech, kdy je zjevné, že pachatel vykazuje zvýšenou agresivitu a opakovaně se v důsledku toho dostává do střetu se zákonem.

Omezující opatření lze uložit s účinky též mimo správní obvod správního orgánu, který je ukládá. Správní orgán v takovém případě informuje správní orgán, v jehož správním obvodu má omezující opatření účinky. Kontrolu dodržování uloženého omezujícího opatření provádí správní orgán, který je uložil, příp. též správní orgán, v jehož správním obvodu má omezující opatření účinky.²²

²¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha, 2017, s. 37.

²² PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 234.

Zabrání věci nebo náhradní hodnoty

Toto opatření lze uložit pouze tehdy, nebylo-li uloženo propadnutí věci. Jeho účelem je zamezení možnosti dalšího páchaní přestupku s konkrétní věcí, která byla ke spáchání přestupku užita nebo určena, ale i odejmutí prospěchu ze spáchaného přestupku. Na rozdíl od omezujícího opatření není podmínkou, aby zabránění věci bylo uloženo pouze fyzické osobě nebo aby zabránění věci bylo uloženo pouze spolu se správním trestem, anebo aby možnost uložit zabránění věci výslovně stanovil zákon.²³

Pro uložení opatření zabránění věci musí být splněna jedna z následujících podmínek:

- správní orgán do 60 dnů ode dne, kdy přestupek vyšel najevo, nezjistí skutečnosti odůvodňující zahájení řízení o přestupku proti určité osobě,
- věc náleží pachateli, proti němuž nelze vést řízení o přestupku nebo jemuž za přestupek nelze uložit správní trest,
- věc náleží pachateli, u něhož bylo od uložení správního trestu za přestupek upuštěno nebo podmíněně upuštěno,
- věc nenáleží pachateli nebo mu nenáleží zcela,
- vlastník věci není znám.

Pro uložení opatření zabránění náhradní hodnoty musí být splněna podmínka naplnění některého z výše uvedených kritérií pro zabránění věci, které však nebylo možno provést, neboť zabránění bylo vlastníkem věci zmařeno. Zabránění náhradní hodnoty správní orgán uloží, pokud tato osoba takovou věc zničí (zlikviduje, znehodnotí), poškodí (částečně znehodnotí), zcizí (převede na jinou osobu prodejem, darováním), zatají (nesdělí, že takovou věc má), učiní neupotřebitelnou (upraví tak, že tato již nemůže plnit své určení) nebo zužitkuje (věc využije k účelu, ke kterému slouží a je určena), nebo jestliže zabránění věci zmaří tím, že věc např. uschová, opustí ji. Zabránění náhradní hodnoty správní orgán může uložit až do výše, která odpovídá hodnotě věci, jež mohla být zabráněna, přičemž hodnotu stanovuje správní orgán na základě znalostí, odborných vyjádření či znaleckých posudků. Vlastníkem zabrané náhradní hodnoty se stává stát.

²³ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 467.

2.9 Evidence přestupků

Centrální evidence přestupků je vedena Rejstříkem trestů a jsou v ní evidovány vybrané přestupky s cílem komplexního přehledu o deliktním chování pachatele v minulosti. Obecná úprava evidence přestupků je zakotvena v zákoně č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, kdy se v souladu s ustanovením § 16i tohoto zákona evidují údaje o pravomocných rozhodnutích o přestupku, kterými byla vyslovena vina.

Údaje obsažené v evidenci přestupků se vyřazují z evidence po uplynutí 5 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku, kterým se pro tyto účely rozumějí i rozhodnutí o přestupku v přezkumném řízení a rozhodnutí soudu o žalobě ve správním soudnictví. Údaje o pravomocném rozhodnutí o přestupku se z evidence přestupků vyřadí též, je-li toto rozhodnutí zrušeno rozhodnutím správního orgánu nebo soudu. Takto vyřazené údaje a údaje o zrušených pravomocných rozhodnutích o přestupku se ukládají v úschovně dokumentace, kde se uchovávají 10 let od jejich uložení.²⁴

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich v § 106 stanoví, že do evidence přestupků se zapisují pravomocná rozhodnutí o přestupku, stanoví-li tak zákon. Ve smyslu zákona o některých přestupcích se evidují přestupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití a majetku (s výjimkou přestupku podle § 5 odst. 1 písm. h) a § 5 odst. 2 písm. d) zákona o některých přestupcích). Dále se do evidence přestupků zapisují přestupky podle dalších speciálních zákonů, v nichž je povinnost evidence daného přestupku správnímu orgánu výslovně uložena.

Správní orgán je povinen po zahájení řízení opatřit si opis z evidence přestupků dotyčného podezřelého, který je podkladem pro vydání rozhodnutí. Je-li prvním úkonem v řízení vydání příkazu, pak si správní orgán opatří opis ještě před tímto krokem. Údaje o deliktní minulosti pachatele jsou jedním z hledisek při stanovování druhu a případně výměry správního trestu, kdy při opakovaném páčání přestupku může být uložen adekvátní trest zpřísněním postihu.

Pravomocné rozhodnutí o přestupku musí být zapsáno do evidence nejpozději do 5 pracovních dní od nabytí právní moci rozhodnutí správním orgánem, který rozhodnutí vydal. Přestupky rozhodované obecní policií příkazem na místě zapisuje obecní úřad.

²⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 940.

3 Řízení o přestupku

Řízení o přestupcích je zvláštním druhem řízení vedeným orgány k tomu příslušnými. Předmětem řízení je rozhodování o vině a trestu za přestupek, je proto svou povahou sankční správní řízení, přičemž rozhodování má veřejnoprávní povahu. Řízení o přestupcích se řídí několika základními zásadami činnosti správních orgánů. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich nemá zvláštní ustanovení, které by obsahovalo výčet zásad (hmotněprávních a procesních). Přesto existují základní zásady (principy), které musí být respektovány jak v legislativním procesu, kdy zákonodárce při tvorbě práva z těchto principů vychází, tak v rozhodovací činnosti správních orgánů. V procesu aplikace přestupkového práva mají základní zásady význam při vyplňování mezer v zákoně, při výkladu neurčitých právních pojmů nebo jiných pojmů, které je nutno vyložit pro určitý jedinečný případ, a dále při užití správního uvážení, kde představují meze, limity volby určitého právního postupu či následku.²⁵

Zásada legality je upravena v § 2 odst. 1 správního řádu a vyžaduje aplikaci trestněprávních principů „*nullum crimen sine lege*“ (žádný zločin bez zákona) a „*nulla poena sine lege*“ (žádný trest bez zákona), které jsou odrazem principu právní jistoty a ochrany legitimních očekávání.²⁶ S těmito principy úzce souvisí zásada zákazu zneužití správního uvážení, tedy zákaz diskriminace. Princip „*non bis in idem*“ vylučuje dvojí postižení za tentýž čin, tedy bylo-li v rámci řízení o věci rozhodnuto, ať již vyslovením viny či zastavením řízení, nelze takovou věc znovu projednat. Velký význam hraje rovněž zásada přiměřenosti, kdy správní orgány při zásahu do poměrů dotčených osob musí volit takový způsob, který bude nejméně citelný a při určování druhu správního trestu a případně výměry trestu je povinen přihlídnout minimálně ke všem skutečnostem uvedeným v § 37 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Mezi další neméně důležité zásady činností správních orgánů při řízení o přestupku patří zásada legitimního očekávání, kdy by neměla nastat situace, že rozhodující orgán postupuje v určitých případech jedním způsobem a v jiném případě postupuje zcela opačně. Princip právní jistoty, jehož je předvídatelnost práva nedílnou součástí, je jedním ze základních znaků právního státu. Zásada subsidiarity stanoví, že trestat lze jen

²⁵ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 24.

²⁶ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 320.

případy, kde je závažnost a společenská nebezpečnost jednání takového rozměru, že je zásah příslušných orgánů nezbytný (princip „*ultima ratio*“).

Zásada materiální pravdy upravená v § 3 správního řádu, správním orgánům ukládá v rámci možností zjistit úplně skutkový stav věci, aby o případné vině nebylo důvodných pochybností. Je úzce spojena se zásadou vyhledávací, kdy je úkolem správního orgánu vyhledat, zajistit a správně vyhodnotit získané důkazy. Zásada materiální pravdy je korigována požadavkem na ekonomii správního řízení, jak je tomu v ostatních procesních předpisech. Řízení by mělo být vedeno co nejúčelněji, nejrychleji, nejjednodušeji a nejlevněji.²⁷ Zásada písemnosti pak ukládá povinnost zachycení všech podkladů pro rozhodnutí v písemné formě, které jsou součástí spisu.

Řízení vedou věcně a místně příslušné správní orgány, příslušnost upravují §§ 60 až 64 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Místně příslušným k řízení je takový správní orgán, v jehož správním obvodu byl přestupek spáchán. Věcně příslušným je obecní úřad, který je povinen projednávat přestupky proti pořádku v územní samosprávě, proti veřejnému pořádku, občanskému soužití a majetku. Nestanoví-li zákon jinak, je příslušným správním orgánem k řízení obecní úřad obce s rozšířenou působností. Tedy vyjma výše uvedených přestupků je povinen vést řízení i o všech dalších přestupcích, pokud speciální zákon nestanoví, že k projednání je příslušný jiný správní orgán. Obce projednávají přestupky buď prostřednictvím komise pro projednávání přestupků, kterou může zřídit starosta obce jako zvláštní orgán, nebo v rámci obecního úřadu oprávněnou úřední osobou. Na předsedu komise i oprávněnou úřední osobu pak zákon klade požadavky, jež jsou nezbytné pro výkon této funkce. Oprávněná úřední osoba musí být vysokoškolsky vzdělaná, a to buď v magisterském studijním programu v oboru právo na vysoké škole v České republice, nebo v bakalářském studijním programu v jiné oblasti, přičemž musí dále prokázat odbornou způsobilost zkouškou provedenou u Ministerstva vnitra. Stejně požadavky jsou kladeny i na předsedu komise pro projednávání přestupků a starostu obce, který může přestupky projednávat na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

Řízení o přestupku vždy končí rozhodnutím. Podle toho, zda se vyslovuje vina obviněného či nikoli, se různí formy rozhodnutí. Formami rozhodnutí o přestupku může

²⁷ ONDRUŠ, R., *Správní řád*. Praha, 2005, s. 35.

být rozhodnutí, příkaz nebo příkaz na místě, pokud je vyslovena vina obviněného, a usnesení, pokud vina vyslovena nebyla a řízení se zastavuje.²⁸

3.1 Účastníci řízení

Účastníkem řízení je dle ustanovení § 68 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich obviněný, poškozený a vlastník věci, která může být nebo byla zabráná. Poškozený je účastníkem v té části řízení, která se týká jím uplatněného nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Vlastník věci je účastníkem v té části řízení, která se týká zabrání věci nebo náhradní hodnoty.

Účastníci řízení mají práva, která mohou při řízení uplatňovat. Jsou dovozována zejména ze správního řádu a mezi základní patří právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a k důkazům o nich, uplatňovat skutečnosti a navrhopvat důkazy, podávat návrhy a opravné prostředky. Práva účastníků však lze dovodit i ze Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, z nichž lze uvést například právo klást svědkům a znalcům při ústním jednání otázky, nebo právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému při řízení. Právo na seznámení se s poklady pro vydání rozhodnutí, právo na poučení o procesních právech a právo na nahlížení do spisu, právo na oznámení rozhodnutí a vyznačení doložky právní moci a právo na uplatnění opravných prostředků jsou pouze ta základní, stanovená ve správním řádu. Výčet účastníků řízení o přestupku je taxativní a nerozšířitelný, avšak podle některých autorů se jedná pouze o zdánlivou taxativnost a úprava podle jiných zákonů může toto ustanovení prolomit. Může být totiž sporné, zda se jedná o výčet, který je možno rozšířit o další účastníky zvláštním zákonem a v praxi pak vzniká pochybnost o tom, jaké ustanovení je v tomto případě „*lex specialis*“.²⁹

Dalšími osobami vystupujícími v řízení, avšak nikoliv v postavení účastníka, jsou například orgán sociálně-právní ochrany dětí, zákonný zástupce mladistvého obviněného, opatrovník obviněného atd. Těm zákon přiznává vybraná procesní práva (právo na vyrozumění o zahájení řízení, právo navrhopvat důkazy, právo být přítomen při všech úkonech v řízení, vyjádřit v řízení své stanovisko, nahlížet do spisu apod.), včetně

²⁸ PRÁŠKOVÁ, H., *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 370.

²⁹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 581.

uplatnění opravných prostředků ve prospěch mladistvého obviněného, avšak nezískávají tím postavení účastníka.

3.2 Postup před zahájením řízení

Správnímu orgánu může podezření ze spáchání přestupku oznámit osobně občan, může zjistit okolnosti z vlastní úřední činnosti, ale v praxi nejčastějším způsobem je oznámení o podezření ze spáchání přestupku, které správnímu orgánu předává policie, státní zastupitelství či soud, případně dojde k předání věci jiným správním orgánem. Celý spis je následně posouzen a správní orgán podle povahy skutku přistupuje k dalším krokům, z nichž jedním může být předvolání osoby k podání vysvětlení. Tento institut je zakotven v ustanovení § 137 správního řádu, kde je stanoveno, že každý je povinen podat správnímu orgánu nezbytné vysvětlení k prověření oznámení. O podání vysvětlení je sepsán záznam, který nelze použít jako důkazní prostředek. Podání vysvětlení tedy slouží jako nápomocný institut, pomocí kterého si správní orgán ještě před zahájením řízení může vyjasnit sporné okolnosti, nepřesnosti či ztotožnit další účastníky. Před využitím tohoto institutu však musí ověřit, zda nelze rozhodné skutečnosti zjistit jiným úředním postupem bez zatěžování soukromých subjektů (např. dožádáním od jiných správních orgánů).³⁰

Správní orgán, aniž řízení zahájí, může věc usnesením odložit v souladu s některým z ustanovení § 76 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, kde jsou v odstavcích 1, 2 a 4 vymezeny důvody pro obligatorní odložení věci:

- došlé oznámení neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku nebo předání věci,
- podezřelý z přestupku požívá výsad a imunit podle mezinárodního práva,
- podezřelý z přestupku požívá výsad a imunit podle jiného zákona nebo je senátorem nebo poslancem, který požádal orgán příslušný k projednání přestupku o projednání přestupku v disciplinárním řízení podle jiných zákonů,
- podezřelý z přestupku v době spáchání skutku nedovršil patnáctý rok svého věku,
- podezřelý z přestupku nebyl v době spáchání skutku pro nepřičetnost za přestupek odpovědný,
- odpovědnost za přestupek zanikla,

³⁰ ČERNÝ, P., DOHNAL, V., KORBEL, F., PROKOP, M. *Průvodce novým správním řádem*. Praha, 2006, s. 167.

- fyzická osoba nebo podnikající fyzická osoba podezřelá ze spáchání přestupku zemřela, pokud odpovědnost podnikající fyzické osoby za přestupek nepřešla na osobu, která pokračuje v její podnikatelské činnosti,
- právnická osoba zanikla, pokud odpovědnost za přestupek nepřešla na jejího právního nástupce,
- o skutku již bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem nebo orgánem činným v trestním řízení způsobem uvedeným v § 77 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich,
- o skutku již bylo rozhodnuto jako o disciplinárním deliktu a uložení opatření lze považovat za postačující, nebo
- nezjistí do 60 dnů od přijetí oznámení nebo ode dne, kdy se o přestupku dozvěděl, skutečnosti odůvodňující zahájení řízení proti určité osobě.

Obligatorní odložení věci rovněž nastane, jestliže se o totožném skutku vede trestní řízení, osoba přímo postižená spácháním přestupku nedala souhlas k zahájení řízení nebo tento souhlas vzala zpět. Fakultativní odložení věci je uplatněno v případech, pokud správní orgán dospěje k závěru, že správní trest, který by mohl být za přestupek uložen, je bezvýznamný vedle trestu, který byl podezřelému uložen v trestním řízení za jiný skutek, případně se podezřelý dopustil jedním skutkem několika přestupků, jež nebyly projednány ve společném řízení, a správní trest uložený za některý z nich lze považovat za postačující.

Mnohé z výše uvedených skutečností mohou nastat nikoliv před zahájením řízení, ale až po něm. Pak správní orgán věc neodkládá, ale řízení zastavuje v souladu s příslušným ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

3.3 Zahájení řízení

Řízení o přestupcích jsou zahajována vždy z moci úřední, tedy je povinností příslušného správního orgánu zahájit řízení u každého podezření z přestupku. Výjimku pak tvoří přestupky spáchané mezi osobami blízkými. Definice osoby blízké je zakotvena v § 22 občanského zákoníku. Jde o příbuzného v řadě přímé, sourozence a manžela nebo partnera, jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí. Jde o vyvratitelnou domněnku, tedy

správní orgán předpokládá, že jde o osoby blízké a také k nim v tomto duchu přistupuje, dokud není prokázán opak a domněnka je vyvrácena tvrzením alespoň jedné z osob.

Přestupek takové osoby může být projednán pouze se souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku. O nutnosti iniciace zahájení řízení ze strany takové osoby je správní orgán povinen tuto poučit a stanovit jí lhůtu pro vyslovení souhlasu. Délka lhůty není zákonem stanovena, avšak nesmí být kratší než třicet dní ode dne doručení poučení. Důvodem pro tuto minimální délku lhůty je dát osobě dostatek času na promyšlení své situace.³¹ Protože lhůta nesmí být kratší než 30 dnů, významně se tím zkrátí doba, ve které musí správní orgán vydat rozhodnutí (určení lhůty k dání souhlasu není důvodem pro přerušování řízení podle § 64 správního řádu a § 85 přestupkového zákona). Lhůta je poměrně dlouhá, s ohledem na to, že postižený nemusí zpracovávat návrh (žádost) a souhlas nemusí nijak odůvodňovat.³²

Nedá-li osoba přímo postižená spácháním přestupku souhlas se zahájením řízení, bude oznámení o přestupku odloženo. Výjimkou z tohoto ustanovení je pak případ, kdy je osob přímo postižených spácháním přestupku více, pak postačí souhlas pouze jedné z nich. Dále v případě, že osoba přímo postižená spácháním přestupku je mladší 18 let, nebo byl-li přestupek důvodem vykázaní ze společného obydlí, není souhlas se zahájením řízení nutný a správní orgány postupují z moci úřední i bez něj. U osoby mladistvé se tím garantuje její zvýšená ochrana. Souhlas je možné vzít zpět do vydání rozhodnutí o odvolání. Po zpětvzetí souhlasu již není možné souhlas znovu udělit. Následkem zpětvzetí souhlasu je před zahájením řízení odložení věci, po zahájení řízení pak jeho zastavení.

Řízení je zahájeno prvním úkonem, který správní orgán učiní vůči podezřelému. Tímto okamžikem se z podezřelého stává obviněný, tedy účastník řízení s procesními právy. V praxi je řízení o přestupku zahajováno nejčastěji společně s předvoláním k ústnímu jednání, tedy dojde ke kumulaci dvou kroků správního orgánu, a to oznámení o zahájení řízení a předvolání k ústnímu jednání. V případě řízení zahajovaných se souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku pak nelze tyto dva úkony spojit. Je třeba napřed zahájit proti obviněnému řízení oznámením, pak správní orgán vyrozumí osobu přímo postiženou spácháním přestupku o tom, že řízení bylo zahájeno a ve věci nařizuje ústní jednání. Oznámení o zahájení řízení musí obsahovat

³¹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 686.

³² PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 340.

popis skutku, o kterém bude v řízení rozhodováno a také jeho právní kvalifikaci. Popis skutku tedy musí obsahovat údaje:

- kdo je osobou podezřelou - jméno, příjmení, datum narození, trvalé bydliště,
- kdy ke skutku došlo – datum a čas spáchání skutku,
- kde ke skutku došlo – co nejpřesnější specifikace místa,
- skutkový děj – průběh skutku, způsob spáchání, následky, aktéři atd.,
- formu zavinění – úmysl či nedbalost,
- právní kvalifikaci – jakého přestupku se měl podezřelý skutkem dopustit.

Popis skutku nazýváme obviněním, které je možno na základě získaných poznatků v průběhu jednání změnit, ať již co do upřesnění nebo změny některých údajů (např. čas spáchání, místo spáchání, způsob spáchání), tak i co do právní kvalifikace. O změně znění obvinění však musí být obviněný a další účastníci řízení vždy vyrozuměni, např. při ústním jednání nebo písemně. Změnit znění obvinění není možno rozšířením obvinění o další skutek, který vyplynul z dokazování. V takovém případě je nutno zahájit nové řízení, což však nevylučuje, aby bylo nakonec vedeno společné řízení o více skutecích.

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich nestanoví lhůtu pro zahájení řízení, proto je subsidiárně využíváno ustanovení § 80 správního řádu, z nějž vyplývá, že správní orgán je povinen zahájit řízení ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech odůvodňujících zahájení řízení z moci úřední. V praxi tedy počíná tato lhůta běžet nejčastěji dnem, kdy je podezření ze spáchání přestupku správnímu orgánu oznámeno např. policií, občanem, soudem, státním zastupitelstvím atd. Nedodržení této pořádkové lhůty nemá za následek nemožnost řízení o přestupku zahájit, mohlo by ale s sebou nést následky předvídané v § 80 správního řádu, tedy přijetí opatření proti nečinnosti nadřízeným správním orgánem.³³

3.4 Ústní jednání

Správní orgán může nařídit ústní jednání a je povinen je nařídit na požádání obviněného, je-li to nezbytné k uplatnění jeho práv. O právu žádat nařízení ústního jednání musí být obviněný poučen. Povinností správního orgánu je nařídit ústní jednání v případě, je-li to nezbytné pro zjištění stavu věci, nebo pokud je obviněnou osoba mladistvá.

³³ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 335.

Ústní jednání lze konat bez přítomnosti obviněného, pokud byl obviněný řádně a včas předvolán a je splněna jedna z následujících podmínek:

- obviněný souhlasí s konáním ústního jednání bez vlastní přítomnosti,
- obviněný se na předvolání nedostaví bez náležité omluvy nebo bez dostatečného důvodu.

Pravidla pro nařizování ústního jednání platí pro celé správní řízení, byť z povahy věci lze očekávat, že ústní jednání bude nezbytné nařizovat především v řízení v prvním stupni, kde se odehrává převážná část dokazování.³⁴

3.5 Dokazování

Dokazování je plně na straně správního orgánu, který je v kontextu zásady vyhledávací a zásady materiální pravdy povinen zjišťovat a provádět všechny důkazy, a to jak svědčící v neprospěch, tak i ve prospěch obviněného. Důkazy nesmí být získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Povinností správního orgánu je zjistit a objasnit stav věci natolik, aby o něm nebyly rozumné pochybnosti. Účastníci řízení mají právo navrhnout důkazy na podporu svých tvrzení, avšak správní orgán není těmito návrhy vázán, což označujeme jako zásadu volného hodnocení důkazů. Pokud zákon nestanoví, že některý podklad je pro správní orgán závazný, hodnotí správní orgán podklady, zejména důkazy, podle své úvahy, přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 50 odst. 4 správního řádu). Zákon tedy ponechává správnímu orgánu, aby zhodnotil, zda připustí a provede určité důkazy, a aby posoudil jejich hodnověrnost.³⁵ Správní orgán se s návrhy účastníků vypořádá buď tak, že na ně přistoupí a dokazování provede, nebo je odmítne, což náležitě zdůvodní. Mezi další práva účastníků řízení patří právo klást otázky sobě navzájem, svědkům a znalcům.

Stěžejní část dokazování je zpravidla prováděna v řízení před prvostupňovým správním orgánem, odvolací orgány většinou vycházejí ze skutkových zjištění z řízení v prvním stupni a další dokazování neprovádí. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich spolu se správním řádem stanoví, co je důkazem, kdo má právo důkazy

³⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor legislativy a koordinace předpisů. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha, 2017, s. 52.

³⁵ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Ombudsman. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Přestupky*. Praha, 2012, s. 33.

navrhovat a jak budou důkazy provedeny. Mezi nejčastější v praxi získávané a prováděné důkazy patří:

- důkaz výslechem obviněného,
- důkaz svědeckou výpovědí,
- důkaz listinou,
- důkaz ohledáním,
- důkaz znaleckým posudkem.

Mezi náklady dokazování patří svědečné, znalečné. Platí pro ně § 79 správního řádu a prováděcí předpis.³⁶

Správní orgán a účastník řízení nese své náklady, jiným osobám (svědkům a znalcům) hradí náklady správní orgán. Pokud z provedeného dokazování nevzejde nad vší pochybnost vina obviněného, tedy není zjištěn spolehlivě a úplně skutkový stav, vychází správní orgán ze zásady „*in dubio pro reo*“ - v pochybnostech ve prospěch obviněného, a řízení zastaví.

3.6 Řízení o náhradě škody a o vydání bezdůvodného obohacení

Řízení o náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení je adhezním řízením, tedy takovým, které by bylo možno vést samostatně, avšak s ohledem na skutečnost, že je souběžně vedeno řízení hlavní, je možno věc projednat v jeho rámci. Byla-li přestupkem způsobena škoda, správní orgán poučí osobu poškozenou o jejím právu připojit se k řízení s nárokem na její náhradu. Výjimkou je situace, kdy se poškozený připojil se svým nárokem již v předcházejícím trestním řízení. Pak správní orgán působí na obviněného, aby dobrovolně škodu nahradil nebo vydal bezdůvodné obohacení. Je-li výše škody spolehlivě zjištěna a není obviněným dobrovolně nahrazena, správní orgán uloží obviněnému povinnost ji nahradit, stanoví mu lhůtu a způsob náhrady. Pokud však výše škody není spolehlivě zjištěna, správní orgán nárok na náhradu škody poškozenému nepřizná a s jeho nárokem jej odkáže na soud. Stejný postup se užije i v případě, že by vlivem zjišťování škody došlo ke značným průtahům v řízení. V praxi je spolehlivým zjištěním výše škody taková situace, kdy je poškozený schopen doložit vzniklou škodu například doklady o opravě (uvedení věci, jež byla předmětem útoku v původní stav), doklady o koupi nové věci (účelně vynaložených nákladů na pořízení adekvátní náhrady) atd.

³⁶ ŠROMOVÁ Eva. *Správní řízení od A do Z*. Olomouc, 2012, s. 105.

3.7 Příkaz

Jde o formu zvláštního druhu řízení, kdy je stav věci zjištěn již ze samotného oznámení o přestupku, nejsou důvodné pochybnosti o vině obviněného a není třeba provádět žádné dokazování. Rozsah zjišťování podkladů pro rozhodnutí má omezenější podobu odpovídající zjednodušené formě řízení. Záleží do značné míry na (subjektivním) přesvědčení oprávněných úředních osob, které přestupkové řízení vedou, že skutkové zjištění je dostatečné.³⁷ Příkaz je zvláštní formou rozhodnutí ve věci se všemi náležitostmi, včetně odůvodnění, čímž se liší od trestního příkazu vydávaného v trestním řízení, kde odůvodnění absentuje. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich stanoví, kdy příkazem rozhodnout nelze a jaké správní tresty lze příkazem uložit.

Příkazem nelze rozhodnout v řízení, které je zahájeno se souhlasem osoby přímo postižené přestupkem, tedy v řízení o přestupku, spáchaného mezi osobami blízkými či přestupku hrubé urážky na cti. Nelze rovněž příkazem rozhodnout o nároku na náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení a také nelze rozhodnout o přestupku mladistvého nebo osoby s omezenou svéprávností.

Řádným opravným prostředkem proti vydanému příkazu je odpor, který včas podaný příkaz ruší a správní orgán pokračuje v řízení v jeho „klasické“ podobě. Subsidiárním užitím správního řádu je lhůta pro podání odporu stanovena na 8 dní. V následujícím řízení pak správní orgán nemůže obviněnému z přestupku uložit jiný druh správního trestu (výjimkou je napomenutí) nebo jeho vyšší výměru, a to v souladu se zásadou zákazu „*reformationis in peius*“, tedy zákazu změny k horšímu. V příkazním řízení obviněnému není ukládána povinnost náhrady nákladů řízení.

3.8 Příkaz na místě a příkazový blok

Příkaz na místě a příkazový blok jsou upraveny v §§ 91 a 92 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, a lze jimi uložit toliko správní trest pokuty či napomenutí, obviněný obdrží příkazový blok. Jde o další formu zkráceného řízení o přestupcích. Příkazem na místě lze ze správních trestů uložit pouze napomenutí nebo pokutu do výše 10 000 Kč (mladistvému obviněnému do výše 2 500 Kč). Předpokladem je, že obviněný souhlasí se zjištěným stavem věci, s právní kvalifikací skutku,

³⁷ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 395.

s uložením pokuty a její výší a s vydáním příkazového bloku, resp. s uložením napomenutí.³⁸

Příkazový blok je formou písemného vyhotovení příkazu na místě a jeho náležitosti stanoví zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: jméno a příjmení obviněného, datum narození, příp. identifikační číslo právnické osoby, adresa místa trvalého pobytu, podpis obviněného, popis skutku, právní kvalifikace skutku včetně formy zavinění, výše uložené pokuty nebo záruky za splnění povinnosti, označení správního orgánu, jméno, příjmení a funkce oprávněné úřední osoby a její podpis, datum a místo vydání bloku a poučení, že podpisem se blok stává pravomocným a vykonatelným rozhodnutím. Odůvodnění příkazu na místě lze nahradit vlastnoručně podepsaným prohlášením obviněného, že s uložením povinnosti souhlasí. Proti příkazu na místě sice není možné podat odpor (ani jiný řádný opravný prostředek), tento příkaz je však přezkoumatelný v přezkumném řízení (byť je lhůta pro tento přezkum kratší, než je tomu u klasických rozhodnutí).³⁹

3.9 Rozhodnutí o přestupku

Rozhodnutí o přestupku má zákonem předepsané náležitosti výrokové části, upravené v § 93 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Dalšími částmi rozhodnutí pak jsou odůvodnění a poučení, jejichž náležitosti vyplývají ze správního řádu, který se rovněž podpůrně využije i při dalších náležitostech výrokové části.

Pokud je obviněný z přestupku uznán vinným, musí výroková část rozhodnutí obsahovat tyto náležitosti:

- označení správního orgánu, který rozhodnutí vydal,
- číslo jednací,
- datum vyhotovení rozhodnutí,
- identifikace obviněného,
- právní kvalifikace skutku,
- popis skutku (místo, čas a způsob spáchání), forma zavinění
- vyslovení viny,
- druh a výměra správního trestu, náhrada nákladů řízení,

³⁸ PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha, 2017, s. 401.

³⁹ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 825.

- případný výrok o náhradě škody,
- lhůta a způsob úhrady správního trestu, nákladů řízení či náhrady škody.

V odůvodnění je pak povinností správního orgánu zdůvodnit svůj postup při uznání viny a uložení správního trestu. Tedy musí vyhodnotit všechny podklady pro vydání rozhodnutí, úvahy, kterými se řídil při hodnocení, názory a stanoviska. Je také nutné vypořádat se s návrhy účastníků, s jejich stanovisky a vyjádřeními. Rozhodnutí musí být srozumitelné, tvrzení v odůvodnění musí mít oporu ve spise. Obsah provedeného důkazu nemusí být uveden v odůvodnění, ale je třeba v něm uvést, z jakých důkazů správní orgán vycházel.⁴⁰

Odůvodnění slouží:

- účastníkům řízení, aby zjistili, jak se správní orgán vypořádal s jejich návrhy a vyjádřeními a mohli se tak např. rozhodnout, zda využijí opravné prostředky,
- nadřízeným orgánům a soudům při přezkoumávání rozhodnutí.⁴¹

Třetí částí rozhodnutí pak je poučení účastníků a ostatních osob, kdy jsou seznámeni s právem podat odvolání a v jaké lhůtě, od kterého data se lhůta počítá, který správní orgán bude o odvolání rozhodovat a u kterého správního orgánu lze odvolání podat, v jakém rozsahu se ten který účastník může odvolat.

Rozhodnutí musí být v souladu s ustanovením § 94 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich vydáno bezodkladně, pokud jej nelze vydat bezodkladně, správní orgán jej vydá nejpozději do 60 dnů ode dne zahájení řízení. Pokud by rozhodnutí nebylo vydáno v uvedené lhůtě, je možné domáhat se ochrany před nečinností podle § 90 správního řádu. Té se však nemůže dovolávat ten, kdo nedodržení lhůty sám způsobil například tím, že neposkytoval správnímu orgánu dostatečnou součinnost.⁴²

⁴⁰ ŠROMOVÁ Eva. *Správní řízení od A do Z*. Olomouc, 2012, s. 188.

⁴¹ ČERNÝ, P., DOHNAL, V., KORBEL, F., PROKOP, M. *Průvodce novým správním řádem*. Praha, 2006, s. 210.

⁴² JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 854.

3.10 Odvolání

Právo podat odvolání je účastníkům obecně zaručeno v § 81 správního řádu, řízení o odvolání pak upravuje § 96 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Odvolání má vždy povahu devolutivní, tedy o podaném odvolání rozhoduje nejbližší nadřízený správní orgán, a vždy má odkladný účinek, který nelze vyloučit. Lhůta pro podání odvolání proti prvoinstančnímu rozhodnutí je 15 dní ode dne oznámení rozhodnutí. O podaném odvolání správní orgán vyrozumí všechny účastníky řízení a vyzve je, aby se k němu vyjádřili v přiměřené lhůtě, ne kratší než 5 dnů. Po uplynutí stanovené lhůty pro vyjádření, která se stávají součástí spisu, pak předá spisový materiál spolu se svým stanoviskem nadřízenému správnímu orgánu k rozhodnutí. Výše uvedený postup lze prolomit pouze v případě, kdy prvoinstanční správní orgán přistoupí k vyřízení odvolání formou autoremedury v souladu s ustanovením § 87 správního řádu. Tehdy vlastní rozhodnutí zruší nebo změní, ve věci tedy vydá nové rozhodnutí, proti němuž je přípustné odvolání. Orgán prvního stupně může napadené rozhodnutí zrušit nebo změnit, pokud tím plně vyhoví odvolání, jestliže tím nemůže být způsobena újma žádnému z účastníků řízení anebo s tím všichni, kterých se týká, vyslovili souhlas.⁴³

Rozsah odvolacích práv je následující:

- obviněný – může se odvolat v plném rozsahu (§ 96 odst. 1 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich),
- poškozený – může se odvolat jen ve věci náhrady škody (§ 96 odst. 1 písm. b) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich),
- orgán sociálně právní ochrany dětí a zákonný zástupce mladistvého obviněného – může se odvolat pouze ve prospěch mladistvého obviněného (§ 96 odst. 1 písm. c) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich),
- vlastník zabrané věci – může se odvolat jen proti té části rozhodnutí, ve které se vyslovuje zabránění věci (§ 96 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich),
- osoba přímo postižená spácháním přestupku – nemá právo podat odvolání (§ 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich – negativní vymezení).

Pokud by účastník překročil meze svého odvolacího práva, je odvolání nad tyto meze nepřípustné. Odvolací orgán však i v takovém případě musí posoudit, zda není dán důvod pro obnovu řízení nebo pro přezkum rozhodnutí mimo odvolací řízení.

⁴³ ČERNÝ, J., HORZINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Přestupkové řízení*. Praha, 2006, s. 185.

Pokud jde o rozsah přezkumu odvoláním napadeného rozhodnutí, stanoví zákon o přestupcích odchylku od obecné úpravy podle § 89 správního řádu, který uvádí, že odvolací správní orgán přezkoumává vždy soulad napadeného rozhodnutí a řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo, s právními předpisy. Správnost napadeného rozhodnutí přezkoumává ovšem jen v rozsahu námitek uvedených v odvolání, jinak jen tehdy, vyžaduje-li to veřejný zájem.⁴⁴

Odvolací správní orgán rozhodne jedním ze způsobů:

- rozhodnutí zruší a řízení zastaví – takto postupuje v případě, že nastala skutečnost, která zastavení odůvodňuje,
- rozhodnutí změní – odvolací správní orgán nesmí změnit výrok o správním trestu, náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení v neprospěch obviněného,
- rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání – v tomto případě v odůvodnění vysloví právní názor, kterým je prvoinstanční správní orgán vázán při novém projednání,
- rozhodnutí potvrdí a odvolání zamítne.

Rozhodnutí odvolacího orgánu musí být v souladu se zásadou zákazu „*reformationis in peius*“, tedy nesmí změnit uložený správní trest v neprospěch obviněného.

Proti rozhodnutí odvolacího správního orgánu se nelze dále odvolat. Rozhodnutí odvolacího správního orgánu je v právní moci, jestliže bylo oznámeno všem odvolatelům a všem účastníkům podle § 27 odst. 1.⁴⁵ Napadeno může být toliko správní žalobou u příslušného správního soudu.

⁴⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 886 – 887.

⁴⁵ ČERNÝ, P., DOHNAL, V., KORBEL, F., PROKOP, M. *Průvodce novým správním řádem*. Praha, 2006, s. 270.

4 Přestupky proti občanskému soužití

Občanské soužití je neurčitý právní pojem, tedy žádný zákon jej přesně nevymezuje. Konsenzuálně je přijímána definice občanského soužití jako souhrn ustálených pravidel jednání a chování ve společnosti, který je založen na respektování práv ostatních lidí, jejichž dodržování v určitém čase a místě je ve společnosti obvyklé. Překročení rámce výše uvedených jednání a pravidel je pak označováno jako narušení občanského soužití. Narušení občanského soužití je pak trestáno tehdy, dojde-li k jeho negativnímu zasažení jednáním určité intenzity, jež svojí povahou typově odpovídá jednáním uvedeným v demonstrativním výčtu hrubých jednání v § 7 zákona o některých přestupcích.

K narušení občanského soužití může dojít způsoby, jež jsou vymezeny v ustanovení § 7 zákona o některých přestupcích a to zvláště pro fyzickou osobu jako pachatele a zvláště pro právnickou nebo podnikající fyzickou osobu. Objektem skutkové podstaty těchto přestupků je občanské soužití, druhovým objektem je pak zájem na ochraně cti, lidského zdraví, práv národnostních menšin atd.⁴⁶

4.1 Ublížení na cti

Podle ust. § 7 odst. 1 písm. a) zákona o některých přestupcích se přestupku ublížení na cti se dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí. Protiprávní jednání pachatele tedy spočívá v zesměšnění druhého, nebo v jeho hrubém uražení jiným způsobem. Přestupky ublížení na cti se projednávají z moci úřední, avšak pouze se souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku.

Objektem tohoto přestupku není soukromý zájem fyzické osoby, ale občanské soužití a veřejný zájem na ochraně cti každého.⁴⁷ Čest je etickou kategorií, která se posuzuje podle mravních hledisek příslušné společnosti. Rozlišuje se čest ve smyslu objektivním, tj. vážnost, kterou člověk požívá v představě jiných lidí, a čest ve smyslu subjektivním, tj. vědomí vlastní hodnoty.⁴⁸ Je na zvážení správního orgánu, zda jednání, které je kladeno podezřelému za vinu, je takové intenzity, aby bylo způsobitelné druhého zesměšnit nebo jiným způsobem hrubě urazit. Vnímání interakce s jinými osobami je ryze individuální a např. prohlášení, jež by jedna osoba vyhodnotila jako naprosto

⁴⁶ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 1054.

⁴⁷ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 1055.

⁴⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha, 2013, s. 592.

neškodné a její cti se nedotýkající, může druhé osobě připadat výrazně dehonestující. K naplnění této skutkové podstaty může dojít mnoha způsoby: ústně, písemně, posunkem či pomocí technických zařízení apod. K urážkám formou ústního výroku dochází bezpochyby nejčastěji. Vzájemná interakce mezi osobami, jejichž vztahy jsou momentálně nebo dlouhodobě vypjaté, má často za následek užívání vulgarismů, zesměšňování či jiné formy slovního napadání. Ústní výroky jsou tak nejčtetnější formou jednání, které naplňuje skutkovou podstatu tohoto přestupku. Nezáleží na tom, zda výrok byl pronesen na veřejnosti nebo v soukromí, přímo před postiženou osobou nebo kýmkoliv jiným. V případě, že urážlivé výroky jsou proneseny před jinou osobou a postižená osoba se následně o tomto dozví, má právo cítit se jednáním pachatele poškozena, urážena či zesměšněna. Skutečnost, že byl hanlivý výrok pronesen před jedinou třetí osobou, nebo před skupinou osob má vliv toliko na intenzitu ublížení na cti, nikoliv na fakt jeho spáchání. V takovém případě, je-li jednání spolehlivě prokázáno, se počet osob, před kterými byly výroky proneseny, zohledňuje co do intenzity a závažnosti porušení občanského soužití urážkou.

V Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (dále jen „listina základních práv a svobod“) jako součásti ústavního pořádku České republiky je zakotveno právo na svobodu projevu, na něž se může podezřelý z přestupku odvolávat. Je pak na posouzení správního orgánu, zda vyhodnotí jeho jednání jako projev učiněný v mezích deklarovaného svobodného projevu, tedy sice např. sarkastický či objektivně ironický, ale přesto nepřekračující pomyslnou hranici a přiměřený dané situaci. Každý projev, subjektivně vnímaný jako urážlivý, nemusí být nutně urážkou na cti.

Výjimkou, kdy hrubé urážení nebude posouzeno jako přestupek hrubé urážky na cti, je znevážení postavení úřední osoby při výkonu její pravomoci (§ 5 odst. 1 písm. b) zákona o některých přestupcích). V praxi není neobvyklé, že jsou úředníci, policisté či strážníci při výkonu svých pravomocí hanlivě napadání, a to ve vysoké intenzitě. V tomto případě však nelze hovořit o přestupcích urážky na cti, neboť objektem přestupku znevážení postavení úřední osoby není občanské soužití, ale primárně hladký výkon veřejné moci. Ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona o některých přestupcích je tak v poměru speciality k přestupku urážky na cti, což ovšem neznamená, že by strážník, úředník či policista ztráceli svá základní lidská práva a svobody. Zde je na místě posoudit, zda výroky směřovaly k narušení osobní integrity člověka, nebo vůči osobě coby vykonavateli veřejné moci. Mají-li tedy výpady spojitost s výkonem

pravomoci úřední osoby, jsou směřovány výhradně proti úřední činnosti, budou posuzovány jako znevážení postavení úřední osoby při výkonu její pravomoci. Jsou-li však výroky směřovány výhradně k osobě např. strážníka, tedy jsou ryze osobní povahy a nemají žádnou spojitost s výkonem jeho funkce, může být takové jednání posouzeno jako přestupek hrubé urážky na cti.

Korespondujícím trestným činem je trestný čin pomluvy podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se dopustí ten, kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu vážnou újmu. Je tedy zřejmé, že u trestného činu pomluvy je objektivní stránkou fakt, že pachatel sdělí o jiném nepravdivý údaj. U přestupku však lze mít za to, že k urážce může dojít i pravdivým výrokem, je-li učiněn nevhodnou, např. vulgární formou. Zákon o některých přestupcích totiž výslovně nestanoví, že urazit na cti druhého lze pouze nepravdivým výrokem, jako je tomu u trestného činu pomluvy, kdy již z terminologie vyplývá, že pomluva se zakládá výhradně na nepravdivých skutečnostech. Oproti tomu čest a osobnostní integrita osoby může být narušena i šířením (sdělením) určité čest fyzické osoby poškozující či znevažující informace. Tedy není vyloučeno ani ublížení na cti šířením informace pravdivé, například z oblasti intimního života určité osoby, a to bez legitimního důvodu. Jako příklad lze uvést situaci, kdy pachatel šíří informace o soukromých problémech v oblasti sexuálního života, kde neexistuje žádný legitimní titul, ani ospravedlnitelný veřejný zájem na šíření takové informace. Pachatel tak činí na úkor dotčené osoby, například v rámci rozvodových schválností mezi manželi.

4.2 Ublížení na zdraví

Přestupek ublížení na zdraví je stanoven v § 7 odst. 1 písm. b) zákona o některých přestupcích. Korespondujícím trestným činem je trestný čin ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), kterého se dopustí ten, kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, a trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), kterého se dopustí ten, kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona. Oproti uvedeným trestným činům zákon o některých přestupcích stanoví pouze jednu skutkovou podstatu ublížení na zdraví, kterého se dopustí pachatel buď úmyslně, nebo z nedbalosti. Jelikož zákon o některých přestupcích nedefinuje pojem ublížení na zdraví, je třeba při vymezení tohoto pojmu vyjít z právní

úpravy trestního práva. Podle ustanovení § 122 odst. 1 trestního zákoníku se ublížením na zdraví rozumí takový stav náležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření. Při posouzení, zda se jedná o přestupek či trestný čin ublížení na zdraví, je třeba zohlednit všechny skutečnosti a okolnosti skutku. Zejména půjde o zhodnocení následku jednání, tedy ve změně samotného předmětu útoku, kterým je v tomto případě člověk. V soudní praxi se za ublížení na zdraví pokládá porucha zdraví poškozeného nebo jiné onemocnění, které mu znesnadňuje obvyklý způsob života nejméně sedm dní.⁴⁹ Analogicky tedy lze dovodit, že je-li osoba, které bylo ublíženo na zdraví vlivem činu pachatele omezena v běžném způsobu života po dobu kratší než sedm dní, bude jednání pachatele posouzeno jako přestupek.

4.3 Úmyslné narušení občanského soužití

Zákon o některých přestupcích demonstrativním výčtem v § 7 odst. 1 písm. c) bod 1. až 4. stanoví formy hrubého jednání, kterými se fyzická nebo právnická osoba může dopustit úmyslného narušení občanského soužití. Jde o vyhrožování újmou na zdraví, nepravdivé obvinění z přestupku, schválnost nebo jiné hrubé jednání. Hrubým jednáním rozumíme takové jednání, které je způsobitelné ohrozit nebo porušit zájem uvedený v § 7 zákona o některých přestupcích a současně narušit občanské soužití, tedy překročit rámec ustálených jednání a pravidel, jejichž zachování v určitém čase a místě je ve společnosti obvyklé.

Vyhrožováním újmou na zdraví rozumíme takové jednání, kdy pachatel postižené osobě hrozí takovým útokem nebo jednáním, které by mělo za následek ublížení na zdraví. Podmínkou k naplnění této skutkové podstaty je skutečnost, že k újmě na zdraví nedošlo⁵⁰. Učiněná hrozba má za cíl zastrašit, bývá zpravidla vyjádřena slovně, ale stačí i konkludentní jednání, pokud je z něj a ostatních okolností zřejmé, že se násilí může uskutečnit, typicky napřahování k úderu, zatínání pěstí spojené s posunky⁵¹ apod.

Za vyhrožování je postiženými osobami vnímáno i vyjádření ve smyslu využití zákonného práva, např. „zavolám na tebe policii a uvidíš“. V uvedených případech však

⁴⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha, 2013, s. 542.

⁵⁰ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 1060.

⁵¹ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc, 2011, s. 597.

nelze jednání posoudit jako přešupek vyhrožování újmy na zdraví, neboť zákon stanoví, že k naplnění skutkové podstaty tohoto přešupku je třeba hrozba směřovaná vůči zdraví postižené osoby. V některých případech lze ostatní výhrůžky kvalifikovat jako jiné hrubé jednání, narušující občanské soužití, v jiných případech, např. u „hrozby“ policií se pak o přešupek jednat nebude.

Korespondujícím trestným činem je vydírání (§ 175 trestního zákoníku) nebo nebezpečné vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku), kterého se dopustí ten, kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu. Vyhrožování musí být způsobilé vzbudit důvodnou obavu, která však nemusí vzniknout, ovšem její vznik musí být reálný. To lze dovodit např. z okolnosti, že výhrůžka byla adresována starší osamělé ženě nebo dítěti, nebo výhrůžka usmrcením nebo způsobením těžké újmy na zdraví byla doprovázená šermováním nožem či pozvednutím jiné zbraně apod.⁵²

Přešupkem je i vyhrožování zabitím, kdy však intenzita hrozby není taková, aby byla naplněna skutková podstata trestného činu nebezpečného vyhrožování, neboť jde většinou o prosté prohlášení, které není způsobilé u osoby postižené přešupkem vyvolat důvodnou obavu o svůj život. Takové vyhrožování lze subsumovat pod skutkovou podstatu vyhrožování újmou na zdraví, neboť není-li výhrůžka způsobilá vzbudit obavu o život, může být způsobilá vzbudit obavu o zdraví jedince, tedy v přeneseném smyslu jde o vyhrožování újmou na zdraví.

Nepravdivé obvinění z přešupku předpokládá vědomí pachatele o tom, že toto obvinění je způsobilé nevinné osobě přivodit postih, přičemž není podstatné, zda nepravdivě obviněná osoba byla z přešupku obviněna, či nikoliv. Jedná se o vědomé uvedení objektivně nepravdivých informací o tom kdy, kde a jak měl být přešupek spáchán a kdo je pachatelem, přičemž takové lživé obvinění musí směřovat vůči určité osobě nebo více osobám. Vyslovení pouhého podezření, že konkrétní osoba např. odcizila peníze, nelze považovat za vědomě lživé a tedy nepravdivé obvinění z přešupku. Aby byla skutková podstata tohoto přešupku naplněna, musí být zřejmé, že obviněná osoba se přešupku nedopustila. Korespondujícím trestným činem je trestný čin křivého obvinění (§ 345 trestního zákoníku), kterého se dopustí ten, kdo jiného lživě obviní z trestného činu. Hranicí mezi přešupkem a trestným činem je skutečnost,

⁵² VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc, 2011, s. 1229.

z jakého činu byla osoba lživě obviněna, zda z přestupku, anebo trestného činu. Přestupek hrubé urážky na cti je k tomuto přestupku v poměru subsidiarity.

Správní orgány se s nepravdivým obviněním z přestupku setkají zpravidla v případech, kdy v jiném řízení o přestupku usnesením rozhodnou, že přestupek se nestal, či jej nespáchala osoba z něj obviněná. Zde je na místě, aby správní orgán posoudil, zda nedošlo k nepravdivému obvinění původně obviněné osoby, a pokud ano, z moci úřední zahájí řízení proti původnímu oznamovateli přestupku. V takovém případě bude podmínkou pravomocné usnesení o zastavení původního řízení o přestupku z výše uvedených důvodů.

Schválnost musí mít povahu hrubého jednání a zároveň schopnost narušit občanské soužití. Jak již z názvu vyplývá, jde o jednání „naschvál“, které může negativně zasáhnout do práv jiného. Schválnostmi je zde třeba rozumět skutky spočívající v hrubých, zřejmých a neoprávněných zásazích do pokojného života jiného v úmyslu tento stav narušit. Příkladem schválnosti může být vysypávání listí na zahradu souseda, bušení do stěn v bytovém domě, opakované prozvánění telefonu atd. Jde bezesporu o celou řadu jednání, mající charakter záměrně obtěžující pro jednu ze stran, která je nadměrně zatěžována jednáním pachatele, který koná s úmyslem přímým. Úmysl nepřímý v případě schválností prakticky nepřipadá v úvahu, neboť znak vůle při schválnostech dominuje.

Jiné hrubé jednání pak zahrnuje veškerá možná hrubá jednání, která nelze taxativně vymezit, avšak jsou svojí intenzitou a dopady kvalifikována obdobně narušit občanské soužití. Musí jít o jednání srovnatelná v jejich důsledcích s jednáními, které zákon přímo uvádí. O jednání postižitelné podle tohoto ustanovení se např. nebude jednat u běžného porušení nepsaných pravidel slušnosti, zdvořilosti či ohleduplnosti k ostatním.⁵³ Obecně lze mezi jiné hrubé jednání zahrnout např. fyzické napadení bez způsobené újmy na zdraví, vyhrožování jinou újmou, nežli újmou na zdraví atd.

4.4 Jednání vůči příslušníku národnostní menšiny a dalším osobám

Přestupku podle ustanovení § 7 odst. 3 písm. a) a b) zákona o některých přestupcích se osoba dopustí tím, že omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin, nebo způsobí jinému újmu pro

⁵³ HORZINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha, 2009, s. 214.

jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru, náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho rodinný stav. Zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů je národnostní menšina společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. Příslušníkem národnostní menšiny je tak občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti. Tímto a dalšími speciálními zákony je národnostním menšinám zaručen výkon jejich práv a omezení nebo znemožnění tohoto výkonu je proto přestupkem.

Způsobení újmy pak spočívá v diskriminaci osoby nejen pro její příslušnost k národnostní menšině, ale i pro jiné zákonem vymezené důvody. Listina základních práv a svobod totiž základní práva a svobody zaručuje všem bez rozdílu. Pojem „újma“ však není zákonem o některých přestupcích definován, ale pro tyto účely ji lze vymezit jako újmu na vážnosti u spoluobčanů, v zaměstnání, v rodinných vztazích. Součástí skutkové podstaty přestupku, respektive její subjektivní stránky, je pohnutka, jako tzv. jiný subjektivní vztah, která je vyjádřena slovy *„pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho rodinný stav“*.⁵⁴

⁵⁴ JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. Praha, 2017, s. 1064.

5 Situační příklady postupů správního orgánu

5.1 Situační příklad č. 1 - „ublížení na cti“

Správní orgán obdržel od obvodního oddělení Policie ČR v Moravských Budějovicích oznámení o přestupku, kterého se měla dopustit J. P. tím, že slovně napadla svoji sousedku vulgárními výrazy. Bylo tedy dáno podezření z přestupku podle ustanovení § 7 odst. 1 písm. a) zákona o některých přestupcích. Správní orgán v souladu s ustanovením § 79 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich poučil A. N. jako osobu přímo postiženou spácháním přestupku o udělení souhlasu se zahájením řízení o přestupku, který je k projednání tohoto přestupku nezbytný. Stanovil lhůtu pro udělení souhlasu v délce 30 dnů, kdy ve lhůtě A. N. souhlas se zahájením řízení udělila.

Správní orgán zahájil proti obviněné J. P. řízení o přestupku, kterého se měla dopustit hrubou urážkou na cti A. N., a to se souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku (§ 79 odst. 1 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich). Nařídil ústní jednání, ke kterému předvolal obviněnou J. P. a osobu postiženou A. N. (§ 80 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich). Při něm pak obviněné J. P. a osobě přímo postižené spácháním přestupku A. N. nabídl uzavření smíru v souladu s ustanovením § 7 odst. 8 zákona o některých přestupcích, kdy oběma náležitě vysvětlil postup při uzavření smíru a další postup, pokud smír uzavřen nebude. Obě účastnice uzavření smíru odmítly, proto správní orgán pokračoval v řízení provedením důkazů svědeckou výpovědí J. P. a následně A. N. (§ 55 správního řádu). Další svědci incidentu nebyli zjištěni. J. P. popřela, že by A. N. napadla vulgárními výrazy a tím ji hrubě urazila na cti. Připustila, že měly výměnu názorů a obě zvyšovaly hlas, avšak důrazně odmítala užití vulgarismů, jež jí bylo kladeno za vinu. A. N. naopak trvala na tom, že byla sprostými slovy atakována ve vysoké míře, kdy J. P. užívala tak vulgární slovník, až se A. N. rozhodla na místo přivolat policii, neboť jednání J. P. dle ní dalece překročilo rámec pouhé nevhodnosti a neslušnosti a začala se obávat, aby slovní konflikt nepřešel ve fyzické napadení.

Správní orgán posoudil výpovědi obou zúčastněných a konstatoval, že tyto si naprosto odporují a popisují situaci natolik odlišně, že obviněné nelze bez důvodné pochybnosti prokázat vinu. U incidentu absentoval nestranný svědek, který by svojí výpovědí potvrdil jednu z verzí průběhu konfliktu, správní orgán se tak ocitl v důkazní

nouzi a usnesením řízení zastavil s tím, že obviněné nebylo prokázáno spáchání skutku, o němž se řízení vedlo, tedy v souladu s ustanovením § 84 odst. 1 písm. c) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. V tomto případě správní orgán vycházel primárně ze zásady „*in dubio pro reo*“ (v pochybnostech ve prospěch obviněného).

Na uvedeném situačním příkladu je popsán postup správního orgánu při zahajování řízení z moci úřední se souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku, včetně jeho postupu před zahájením řízení. Výstupem řízení bylo respektování zásady „*in dubio pro reo*“, která správnímu orgánu klade za povinnost rozhodnout ve prospěch obviněného v případě, že jeho vina není postavena na jisto a lze o ní mít důvodné pochybnosti.

5.2 Situační příklad č. 2 - „ublížení na zdraví“

Správní orgán obdržel od obvodního oddělení Policie ČR v Moravských Budějovicích oznámení o přestupku F. D. a P. P., kdy ze spisového materiálu vyplynulo, že tito se měli vzájemně napadnout před restaurací v Moravských Budějovicích a způsobit si drobnou újmu na zdraví. F. D. měl utrpět pohmoždění tváře a P. P. zhmoždění dvou prstů pravé ruky. Bylo tedy dáno podezření ze spáchání přestupku podle § 7 odst. 1 písm. b) zákona o některých přestupcích. Správní orgán zahájil společné řízení (§ 88 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich) a oba obviněné předvolal k ústnímu jednání, rovněž předvolal svědky incidentu (§ 80 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

F. D. vypověděl, že ke konfliktu mezi ním a P. P. došlo po sporu o obsazení výherního automatu, kdy rozepře začala již v prostoru restaurace. Následně se oba muži a jejich doprovod přemístili ven, před budovu restaurace na ulici, kde se vzájemně napadli, čemuž bylo přítomno dalších asi 10 lidí, z nichž většina byla přáteli P. P. a tito přítomní se následně do fyzického napadení F. D. zapojili, kdy jej povalili na zem a opakovaně kopali do oblasti celého těla, čímž mu bylo způsobeno poškození čelisti naštípnutím, kdy následující dva týdny nebyl schopen přijímat jinou stravu, nežli tekutou. P. P. vypověděl, že byl ze strany F. D. bezdůvodně napaden a pouze se bránil. Připustil, že při incidentu venku před restaurací byli přítomni jeho přátelé, které odmítl identifikovat, ale nevzpomíná si, že by jakkoliv napadli F. D. V důsledku napadení ze strany F. D. měl P. P. utrpět frakturu malíčku pravé ruky a pohmoždění prsteníku téže ruky, vyžadující léčení na ortopedii s přiložením ortézy a sádrového obvazu.

Správní orgán po vyhodnocení získaných výpovědí rozhodl bezodkladně předat spisový materiál Okresnímu státnímu zastupitelství v Třebíči s podezřením, že byl spáchán trestný čin, neboť zranění, jež utrpěli oba obvinění, si vyžádala léčení a omezila je v obvyklém způsobu života po dobu delší, nežli 7 dní. Dále k incidentu došlo na místě veřejnosti přístupném a za přítomnosti většího množství osob, věc nebyla řádně prošetřena orgánem policie, nebyli zjištěni další podezřelí, jež měli napadnout F. D. a správní orgán dospěl k závěru, že je na místě postup podle ustanovení § 64 odst. 1 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Věc tedy usnesením zastavil dle ustanovení § 86 odst. 1 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a předal orgánu činnému v trestním řízení.

Situační příklad reflektuje kolizi přestupkového práva s trestním zákoníkem, kdy prvotní šetření orgány Policie ČR nebylo dostatečné, následkem čehož byla věc oznámena jako přestupek ublížení na zdraví. V řízení pak bylo správním orgánem zjištěno, že je na místě podezření ze spáchání trestného činu a okamžité předání věci orgánu činnému v trestním řízení. V tomto případě se ukázala práce Policie ČR jako nedostatečná, kdy nebyly od účastníků incidentu vyžádány lékařské zprávy, dokumentující zranění, ke kterým při potyčce došlo. Rovněž nebyly správně vyhodnoceny okolnosti skutku, kdy k incidentu došlo na místě veřejnosti přístupném a za přítomnosti většího počtu osob. Dle správního orgánu tak mohla být naplněna skutková podstata trestného činu ublížení na zdraví, případně výtržnictví, což by zajisté vyplynulo už z prvotního šetření, pokud by orgány policie byly důkladnější v prověřování oznámení.

5.3 Situační příklad č. 3 - „nepravdivé obvinění z přestupku“

Správní orgán obdržel od obvodního oddělení Policie ČR v Moravských Budějovicích oznámení o přestupku krádeže mobilního telefonu. M. D. na policii oznámil krádež mobilního telefonu zn. Huawei Y6 II Compact, kterého se dopustila M. P. tím, že doma volně odložený mobilní telefon ukradla, ponechala si jej a ze společného bydliště odjela k rodičům, čímž M. D. měla vzniknout škoda v celkové výši 2 200 Kč. M. P. a M. D. žili jako druh a družka, avšak dne, kdy k přestupku mělo dojít, se rozešli, M. P. z místa bydliště odjela ke svým rodičům a M. D. opustila. Správní orgán zahájil řízení z moci úřední, neboť k přestupku mělo dojít v době, když již M. P. a M. D. nebyli osobami blízkými a bylo dáno podezření ze spáchání přestupku proti majetku dle § 8 odst. 1 písm. a) bod 1. zákona o některých přestupcích – fyzická osoba

se dopustí přestupku tím, že úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží. K ústnímu jednání předvolal jako obviněnou M. P., jako poškozeného M. D. a dva svědky, kteří již při podání vysvětlení na policii uvedli, že M. D. daroval o vánocích 2016 M. P. mobilní telefon Huawei a vyjádřili přesvědčení, že obvinění M. P. z krádeže je mstou za to, že jej opustila a odjela k rodičům. Při ústním jednání M. P. trvala na tom, že uvedený mobilní telefon dostala darem od M. D. o Štědrém dnu 2016. Jeden ze svědků byl osobně přítomen při předávání dárků a druhý svědek potvrdil, že před vánoci 2016 doprovázel M. D. při koupi mobilního telefonu Huawei, kdy tento opakovaně uváděl, že telefon kupuje jako vánoční dárek pro M. P. Poškozený se k řízení nepřipojil s nárokem na náhradu škody, k řízení se nedostavil. Správní orgán následně rozhodl usnesením řízení zastavit s tím, že přestupek se nestal, tedy v souladu s ustanovením § 86 odst. 1 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Pravomocné usnesení bylo podkladem pro obvinění M. D. z přestupku proti občanskému soužití nepravdivým obviněním z přestupku dle § 7 odst. 1 písm. c) bod 2. zákona o některých přestupcích, kdy byl uznán vinným a příkazem (§ 90 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich) mu byl uložen správní trest ve formě pokuty.

Situační příklad reflektuje narušení občanského soužití závažnou formou, kterou nepravdivé obvinění z přestupku beze sporu je. Samotnému řízení o přestupku proti občanskému soužití předcházelo pravomocně skončené řízení o přestupku proti majetku, z něž vyplynulo protiprávní jednání původního poškozeného. Ten ve snaze zdiskreditovat bývalou přítelkyni vykonstruoval obvinění z krádeže, přičemž samotné řízení o tomto přestupku ignoroval a k ústnímu jednání se nedostavil. Správní orgán však shromáždil dostatek důkazů, o které opíral své rozhodnutí. Obviněná byla viny zproštěna a následně byl z přestupku proti občanskému soužití ve zkrácené formě uznán vinným původní oznamovatel (poškozený).

5.4 Situační příklad č. 4 - „schválnost“

Správní orgán obdržel od Policie ČR, obvodního oddělení Moravské Budějovice oznámení o přestupku, kterého se měla dopustit J. K. schválností, kdy svého bývalého manžela L. K., s nímž stále žije ve společné domácnosti, zamknula v jeho pokoji a odmítla jej pustit ven. Správní orgán zhodnotil vztah podezřelé a jejího bývalého manžela, kdy dospěl k závěru, že se nejedná o osoby blízké. Vycházel především ze skutečností, zjištěných ze spisového materiálu, kdy zjistil, že účastníci konfliktu jsou již

více než rok rozvedeni a ve společné domácnosti žijí pouze z důvodu dosud nevypořádaného společného jmění manželů. Jejich soužití je problematické, dochází ke konfliktům a v obecné rovině spolu bývalí manželé nedokáží komunikovat bez negativních emocí. L. K. má již asi rok novou přítelkyni. S ohledem na zjištěné okolnosti, které shodně při podání vysvětlení uvedli oba bývalí manželé, správní orgán dospěl k závěru, že se nejedná o osoby blízké a zahájil řízení z moci úřední bez souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku pro podezření z přestupku schválnosti dle § 7 odst. 1 písm. c) bod 3. zákona o některých přestupcích. K ústnímu jednání předvolal obviněnou J. K. a svědka L. K. Skutku nebyl nikdo další přítomen. Před správním orgánem pak L. K. vypověděl, že přišel domů ze zaměstnání, pustil si televizi poněkud hlasitěji ve svém pokoji a telefonoval se svojí současnou přítelkyní. J. K. přišla do jeho pokoje a požádala jej, aby televizi ztlumil, že nemůže ve vedlejším pokoji spát. Došlo ke slovnímu konfliktu, po kterém měla J. K. odejít a při odchodu bývalého manžela zamknout v jeho pokoji a odnést si klíč. L. K. opakovaně bušil na dveře a pokoušel se J. K. přivolat a přimět ji k odemknutí dveří. Poté přivolał hlídku policie, se kterou po jejím příjezdu komunikoval z okna. Pak se pokusil ještě jednou otevřít dveře, které byly najednou odemknuté, klíč byl v zámku. L. K. je přesvědčen, že bývalá manželka ve chvíli, kdy on mluvil s hlídkou z okna, přišla ke dveřím a odemknula je. J. K. před správním orgánem vypověděla shodné skutečnosti, jako L. K., kdy výpovědi se shodovaly až do okamžiku jejího odchodu z pokoje. J. K. důrazně popřela, že by bývalého manžela v místnosti zamknula, neměla k tomuto jednání žádný důvod a nepřipustila jakoukoliv schválnost.

Správní orgán po vyhodnocení výpovědí dospěl k závěru, že výpovědi si v podstatných okolnostech natolik odporují, že nelze s jistotou prokázat, že by se obviněná J. K. dopustila skutku, který jí byl kladen za vinu. V domě nebyla přítomna žádná další osoba, která by svým svědectvím podpořila jednu ze stran, čímž se správní orgán ocitl v důkazní nouzi, a proto v souladu se zásadou „*in dubio pro reo*“ řízení zastavil v souladu s ust. § 86 odst. 1 písm. c) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, tedy s tím, že spáchání skutku, o němž se vede řízení, nebylo obviněné prokázáno.

Situační příklad opět poukazuje na důkazní nouzi, již se vykazují zejména skutky páchané tzv. „za zavřenými dveřmi“. Jde o případy, kdy stojí slovo obviněného proti slovu osoby postižené. Na tomto případě je také podrobně popsána úvaha správního orgánu při rozhodování, zda účastníci konfliktu byli, případně jsou osobami blízkými.

6 Možné návrhy „de lege ferenda“

Legislativní úprava přestupků doznala v posledních letech zásadních změn, jejichž cílem bylo sjednotit postupy správních orgánů a přesně vymezit jejich povinnosti při řízení. Úprava správního trestání se terminologií a přijetím některých institutů výrazně přiblížila úpravě trestního práva, důkazem čehož je např. rozšíření výčtu okolností vylučujících protiprávnost, omylů v přestupkovém právu, institut narovnání, bezdůvodného obohacení atd. Přesto zůstaly výrazné rozdíly proti úpravě trestního práva, jež lze spatřovat například v požadavcích, kladených na příkazní řízení. Zatímco trestní příkaz nemá odůvodnění, příkaz podle zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich obsahovat odůvodnění musí. Je přitom zcela zřejmé, že z podstaty věci se jedná o totožné instituty, jež mají přispět k rychlému, efektivnímu a hospodárnému vyřešení věci. Příkaz, kterým je rozhodováno o vině a trestu za přestupek, musí mít prakticky náležitosti rozhodnutí o přestupku, tedy důkladné a podrobné odůvodnění. Je na místě se i v tomto ohledu přiblížit úpravě trestního práva a povinnost odůvodňování příkazů v řízeních o přestupcích vypustit.

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich má upravovat komplexně postupy správních orgánů při řízení o přestupcích. Přesto je však jeden z institutů ryze procesního charakteru upraven v zákoně o některých přestupcích, tedy v hmotněprávním legislativním předpisu. Jedná se o smír, uzavíraný mezi obviněným a osobou přímo postiženou spácháním přestupku v řízení o přestupku ublížení na cti zesměšněním nebo hrubou urážkou. Jak již bylo řečeno, jde o procesní úpravu jedné z forem zastavení řízení, kdy obviněný a osoba přímo postižená spácháním přestupku uzavřou před správním orgánem smír. Bylo by tedy zcela na místě ustanovení § 7 odst. 8 zákona o některých přestupcích přetransformovat do jedné z forem zastavení řízení, upravených v § 86 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

V případě, že k přestupku mělo dojít mezi osobami blízkými, případně se jedná o podezření z přestupku dle § 7 odst. 1 písm. a) zákona o některých přestupcích, správní orgány vyrozumívají osobu přímo postiženou spácháním přestupku o možnosti udělení souhlasu se zahájením řízení, a tím i vyvolání správního řízení. K udělení souhlasu pak stanoví lhůtu, jež nesmí být kratší než 30 dní. Lhůta se jeví jako poměrně dlouhá, zejména s ohledem na skutečnost, že osoba dávající souhlas jej nemusí nijak zdůvodňovat ani zpracovávat, jako tomu bylo u dřívějších návrhových deliktů a podávaných návrhů na projednání přestupku. Bylo by tedy na místě ponechat na

správním orgánu, jakou lhůtu stanoví, neboť od spáchání přestupku většinou uběhne cca měsíc, nežli správní orgán oznámení o přestupku od policie obdrží, načež je stanovena další lhůta pro udělení souhlasu. Osoba přímo postižená spácháním přestupku tak má zhruba dva měsíce „na rozmyšlenou“, což se jeví jako nadbytečně dlouhá doba, která by mohla být eliminována právě správními orgány, které by po posouzení odstupu mezi dnem spáchání přestupku a dnem zaslání poučení, mohly přistoupit k výraznému zkrácení lhůty pro udělení souhlasu, a to právě s ohledem na dobu již uběhlou, kterou postižený mohl využít k přemítání, zda řízení vyvolat, či nikoliv.

Pokud osoba přímo postižená spácháním přestupku nedá souhlas se zahájením řízení, správní orgán věc usnesením odloží a usnesení zasílá jak podezřelému, tak osobě přímo postižené spácháním přestupku. Oba mají právo se proti usnesení odvolat. Pokud nedojde k zahájení řízení, jež je podmíněno právě souhlasem osoby přímo postižené spácháním přestupku, pak odvolání proti takovému usnesení prakticky nepřichází v úvahu, neboť bylo postupováno v souladu s postojem této osoby, tedy nebylo zahájeno řízení. Naproti tomu pokud správní orgán shledá, že došlé oznámení neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku nebo předání věci (ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich) a usnesením věc odloží, podezřelému ani osobě přímo postižené spácháním přestupku není dáno právo na odvolání proti tomuto usnesení, o odložení jsou pouze vyrozuměni přípisem. Je tedy na zvážení, zda by nebylo na místě v rámci novelizace legislativní úpravy přistoupit ke změně v tom smyslu, že proti usnesení o odložení věci dle ustanovení § 76 odst. 4 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich by nebylo možno podat odvolání, neboť osobě přímo postižené spácháním přestupku byla dána možnost realizovat procesní práva v řízení, které mohla svým souhlasem vyvolat. Naopak v případě odložení věci dle ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich by této osobě právo podat odvolání příslušelo, neboť rozhodnutím správního orgánu o odložení věci jí nebyla umožněna realizace procesních práv osoby přímo postižené spácháním přestupku ve správním řízení.

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich stanovil v § 111 požadavky na oprávněnou úřední osobu, které zahrnují především vysokoškolské vzdělání nejméně v magisterském studijním programu v oboru právo na vysoké škole v České republice, případně v bakalářském studijním programu v jiné oblasti za předpokladu prokázání odborné způsobilosti zkouškou provedenou u Ministerstva vnitra. Výjimka z těchto požadavků (§ 112 odst. 9 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich) pak

dopadá na takové úřední osoby, které po uplynutí přechodného období (do 31. prosince 2022) budou starší 50 let a nejméně 10 let projednávaly přestupky a rozhodovaly o nich. Není neobvyklé, že v současné době projednávají přestupky a rozhodují o nich osoby se středoškolským vzděláním a zkouškou zvláštní odborné způsobilosti, které podmínkám výše uvedené výjimky nevyhoví z hlediska věku. Takové pak budou pravděpodobně nuceny doplnit si vysokoškolské vzdělání minimálně v bakalářském studijním programu a budou povinny absolvovat příslušnou zkoušku u Ministerstva vnitra, ač se jedná o osoby s rozsáhlou praxí v oblasti správního trestání, které právě délkou praxe dozajista prokázaly dostatečnou profesní způsobilost o přestupcích rozhodovat. V rámci legislativní úpravy by tak zajisté bylo na místě z výše uvedeného ustanovení § 112 odst. 9 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich vyjmout podmínku dosažení věku 50 let s tím, že odbornost úředních osob by měly prokazovat toliko jejich zkušenosti, znalosti a dosavadní praxe, nikoliv věk.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo teoretické objasnění zkoumané oblasti, tedy oblasti správního trestání. Pro dosažení tohoto cíle bylo nezbytné definovat samotný pojem přestupku, účastníků řízení a průběh řízení před správním orgánem. Stav „*de lege lata*“ byl v práci popsán se zaměřením na hmotněprávní a procesněprávní legislativní úpravu, přičemž důraz a pozornost byla soustředěna zejména na přestupky proti občanskému soužití, jež jsou jednou z nejpočetnějších skupin spáchaných přestupků, a zároveň i jednou z nejobtížnějších oblastí přestupkového práva, zejména s ohledem na variabilitu možných porušení zákona v oblasti občanského soužití.

V práci bylo vymezeno základní pojmosloví, komparována příslušná ustanovení zákona o některých přestupcích s korespondujícími trestnými činy a v základních bodech popsány postupy správních orgánů při řízeních o přestupku. Kazuistickou metodou pak byly jednotlivé případy podrobeny zkoumání co do postupu před a po zahájení správního řízení, jež pomohlo nahlédnout do praxe správních orgánů a zároveň přiblížit praktickou stránku veřejnosti.

Hlavní cíl práce, spočívající v monografickém zkoumání fenoménu občanského soužití, byl naplněn za užití odborné literatury, komparace legislativních předpisů a kazuistiky, která umožnila nahlédnutí do praxe správních orgánů při meritorním rozhodování o přestupcích. Veřejnost tak může být prostřednictvím práce seznámena se základním pojmoslovím, právy a povinnostmi účastníků a dalších osob, vystupujících v řízení o přestupcích, jakož i se specifiky přestupků proti občanskému soužití, které představují značnou část tzv. bagatelní kriminality, dopadající na široký okruh osob. Teoretickým vzhledem do problematiky vybraných protiprávních jednání, naplňujících znaky skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití, byl naplněn vedlejší cíl.

Návrhy „*de lege ferenda*“, vycházející z praktických zkušeností zpracovatelky práce, si kladou za cíl zefektivnění postupů při řízení o přestupku a přehodnocení některých nepříznivých ustanovení zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČERNÝ, J., HORZINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Přestupkové řízení : Příručka pro praxi přestupkových orgánů obcí, krajských úřadů a dalších správních orgánů*. 10. vyd. Praha : Linde, 2006. 686 s. ISBN 80-7201-623-7.
2. ČERNÝ, P., DOHNAL, V., KORBEL, F., PROKOP, M. *Průvodce novým správním řádem*. Praha : Linde, 2006. 439 s. ISBN 80-7201-600-8.
3. ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo : Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisících předpisů*. 14. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2007. 431 s. ISBN 978-80-7201-651-8.
4. HORZINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha : Leges, 2009. 368 s. ISBN-978-80-87212-15-8.
5. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Praha : Leges, 2013. 968 s. ISBN 978-80-7502-044-4.
6. JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, K., BOHDALO, D. *Správní řád : komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2011. 716 s. ISBN 978-80-7400-401-8.
7. JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích : Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2017. 1153 s. ISBN 978-80-7400-666-1.
8. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor legislativy a koordinace předpisů. *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky, odbor legislativy a koordinace předpisů, 2017, 72 s. ISBN 978-80-87544-44-0.
9. ONDRUŠ, R. *Správní řád : nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami*. Praha : Linde, 2005. 515 s. ISBN 80-7201-523-0.
10. PRÁŠKOVÁ, H. *Nové přestupkové právo*. Praha : Leges, 2017. 448 s. ISBN 978-80-7502-221-9.
11. ŠROMOVÁ Eva. *Správní řízení od A do Z*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Olomouc : ANAG, 2012. 567 s. ISBN 978-80-7263-696-9.
12. VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. Olomouc : ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.
13. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Ombudsman. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Přestupky*. Praha : Wolters Kluwer, 2012. 254 s. ISBN 978-80-7357-945-6.

Legislativní dokumenty

ČESKO. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 174, s. 9782.

ČESKO (ČSFR), Usnesení č. 2/1992 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká a slovenská federativní republika*. 1993, částka 1, s. 17.

ČESKO (ČSFR). Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In *Sbírka zákonů, Česká a slovenská federativní republika*. 1990, částka 35, s. 810.

- ČESKO. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. In *Sbírka zákonů. Česká republika*. 2016, částka 98, s. 3714.
- ČESKO. Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2016, částka 98, s. 3748.
- ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354.
- ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 33, s. 1026.
- ČESKO. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 104, s. 6461.
- ČESKO (ČSFR). Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In *Sbírka zákonů, Česká a slovenská federativní republika*. 1991, částka 41, s. 1073.
- ČESKO. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 38, s. 1737.
- ČESKO (Národní shromáždění Československé socialistické republiky). Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, částka 66, s. 513.
- ČESKO. Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1994, částka 80, s. 3067.